Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 10 август, 1976 шу. • № 97 (5609). • Мах 2 кеп.

«САЛЮТ-5»: БЕТТА ОРБИТА ТІА

Наькъашта управлени ю центр, 6 август. (ТАСС). Бутт дІабаьннаб космонавташа Волынов Борисей Жолобов Виталей Лаьттанна гонахьарча орбита тІа болх бу. Наькъа программага хьежжа укх тІеххьарча балха деношка орбитальни станце экипажо дІахо инфрацІеча телескопа-спектрометра новкъосталца экспериментащ яьй. Маьлха спектрашкеи Маьлха гонахьарча арениен тохкамаш дахьа космонавташа Маьлха коронерен фотосферерен процессаш Іомаяр дух ьа.

Халкъбоахама тохкамий программагІа суртащ даьхад Советски Союза территоре къаьст-къаьстача районий.

Космонавташка Б. В. Волыновген В. М. Жолобовген дика хьал да. Никъ дІахо беш латт.

Советий мехка гІолла

МИНСК. Шестернаш еча моттигерча завода коллективо Казахстана лаьтта лeладерий цІерагІа дІаяхьийтай «Колос», «Нива» яхача комбайнашта лаьрхІача запасной оатхалий йоккха парти. Республика лаьтта лeладерашта эша оатхалаш дІаяхьийтара кхоалагІча квартала план иштта кхоачашъяь яьннай предприяти. ГІулакхаца жоп лу машинашъераша КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева Кубана къахьегамхошка дахьийтача письмона, кхы тІа а бІаь эзар сома маьха запасной оатхалаш кийчъе лаьрхІарца. Иштта уж ІотІакхетаро йиш хулийтаргья кхы а 15 эзар тракторон комбайнон хадданза болх белга Іалашде.

КУСТАНАЙ. Итт дизельни электростанцена меттел дІаэттай ЛЭП-110 Тургай — Акшыганак. Шовзткъе итт километр дІакхаьчача цо Тургайски аренашка эггара йоккхагІйола КПСС XXI съезда цІерагІа жа лeладу совхоз Кустанайски энергосистемах дІатехай. Иштта йилла йоазлаш латт жа лeладеча дукхача боахамашта ток лургйола 140 километр йІаьха Тургай — Юбилейное энерготрасса а. Республика къонача област а эррига чa совхозий производствана электрификаци яь яргья укх пятилетке.

ВЛАДИВОСТОК. Уссурийски тайге лелача лосашта яьча переписа итогаш яьй. Уж хьайбаш дукхьашха лаьрхІад СССР Іилмай Академе Дальневосточни Іилман центрен чарахьий - промыслови боахама краевой управленей специалистий группо самолетийи вертолетийи новкъосталца. Белгалдаькхад, лосаш керттерча дакъе Приморья къилбаседехьарча районашка, Сихотэ-Алинь яхача лоаман хьу тІаьннача босешкя яхаш хилар. Лораяра гІулакхаш чакхдахар бахьан долаш укх тІеххьарча шерашка тоъал дукха йийбай уж укхаза—шиъ ахи эзарнега кхоачаш.

МУРГАБ (Таджикски ССР). Малхбоалехьарча Памире эггара доккхагІа дола культура ЦІа хьадийллад Алайски атагІен даьгІевашкарча жа Іуй городоке. Хьайбаш лeладераш укхаза вІашагІкхетаргба районе цІи хезача нахаца, кердача киюфильмашка, концерташка, спектаклашка хьожаргба. «Знание» яхача общества лекторашта лоамарошта дувцаргда КПСС XXV съезда решенешка хьежжа Памира сибат мишта хувцалургда. Морхашта юкъерча крае хІанз болх беш кхо бІаь гаргта культура цІа, библиотека, клуб я.

ЛОГОЙСК (Милски область). Шийна а Логойски районерча лоаллахарча боахамашта а мел эша комбикормаш Іалашъергья «Путь Ленина» яхача колхозе болх бе йолзеннача заводо. Денней бийсаней кховзткъа тонн арахец цо уж. Белоруссе доакъараш кийчду боахамий юкъара йоккхий предприятеш хьалъяра никъ лаьцаб. Укх шера болх бе йолайолийташ я шера 175 эзар тонн комбикормаши полнорационни смесаши арахеца низ болаш йола 25 заводи цехи.

ХАРЬКОВ. Украине Оренбургера СССР Малхбузехьарча доазонга йодача газопровода йоккха участок юллаш боахкача польски гІишлонхоша графикагІа лаьрхІачул кІира хьалхагІа вІашагІа хеттай бІаьлагІа километр турбаш. Краснооскольски водохранилища дехьа яккхара кийчо яь яьннай.

КИРОВАБАД (Азербайджански ССР). Социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдаь яьннай № 2705 йолча Кировабадски автоколонна коллектив. Керда хьадаьнна ялат хьаувзача наькъашка яьннача боахама цхьа бІаьи ах бІаьи автомашино ялаташ дІанйдеча пункташка дІачуххоачадаьд планагІа лаьрхІачул шозза дукхагІа ялат. Тешшаме из толам баькхаб наькъаш дика довзарах, машинашта лерттІа гІулакх дарах, шин сменагІа болх барах. Водитела М. Абдуллаева халача наькъагІа 330 тонн ялат дІадихьад, цу тайпара ши норма кхоачаш а еш. Кхы тІа а иттащ рейсаш яьй балха тІарча цун новкъосташа Ю. Мамедова, А. Гусейнова, Г. Ширинова, Ш. Фаталиева, дуккхача кхычар.

Планах дика лоархІабу

Пятилетка — дин шера! — аьлла «Консервплодоовощ» яхача Нохч-ГІалгІай производственни аграрно-промышленно-торгови объединене хьалха латтараща республикерча беррига баьцадаараш лeладерашкеи сом лелаберашкеи даь кхайкарал хьал а лаьца иттлагІча пятилетка укх хьалхарча шера шоашта хьалханкха латта декхараш толамца кхоачашдара шерра къовсам боарабир Ачхой-Мартановски районерa «Новосельский» совхоза соми баьцадаараши кхелераша. ХІаьта декхараш доккхий дар.

Халкъа боахама планагІа укх шера 3660 тонн баьцадаараш, 2000 тонн сом боккха безаш бар уж. Цхьабакъда КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева Кубански край лаьтта лeладерашка дахьийтача письмона жоп луш, кубанций патриотически боламо дог гІоздаьккхача совхоза къахьегамхоша шоай торонаш лаьрхІа а лаьрхІа халкъа боахама планал совгІа 500 тонн баьцадаараши 400 тонн соми боккха дош делар.

Шоаш денна дош доха па дара шерра социалистически яхь а йоаржаяь «ХІара бешадикала Знак» яхача девизах къахьегаш ба хІанз цу боахама соми баьцадаараши кхелераш. ХІаьта дика хьокхамаш а гойт.

Укх шера 150 гектара тІа моша горошек кхейир совхозе. Из дика хьувкъае гІерташ дукха хьинар, низ дІабелар совхоза баьцадаараш кхелераша. ХІаьта хьийга къа зехья да а доизар.

ХІанз чуйнца яьннай из культура. ХІара гектара тІара 55,4 центнер яьлар, план 37 центнер йолаш. Цу гІулакхо торо хилийтар социалистически декхарагІа 6 эзар тонн йохка езаш хиннача паччахьалкхенга 8310 центнер моша горошек йохка.

Из культура чуэцаш къаьстта хьинаре дакъа лаьцар комбайнераша Мусаев Амсадус, Бекаев Шерипа, кхай тІара дьатта моша горошек дІакхуьхьаш хиннача шофераша Джанхотов Ахъяда, Чегарбиев Николая.

ХІанз кабачкаш, нарсаш, помидораш, кхораши Іажаши чуэцаш ба совхоза къахьегамхой. ХІара гектара тІара чубахьа хьувкъам планагІа чуэца лийрхІачул дукха дукхагІа ба.

Баьцадаараши соми кхебу ворхІ бригада я цу боахаме. Царна юкъе яьржача яхье кІанзарчоа хьалха къонача коммуниста Бакриев Лечас кулгалду бригада я. Укх шера 50 гектара тІа моша горошек кхейир цу бригада къахьегамхоша. Хьинаре болх бaь хІара гектара тІара 80 центнер из культура чуера цар, план 30 центнер йолаш. ХІанзле тІеххоачашдаь баьшаб уж паччахьалкхенга кабачкаш йохкара декхар а. Иштта, планагІа 20 тонн йохка езаш хиннача 25 тонн ехкай. Цул совгІа из культура хІанз а куэцаш я. Лакхе йийцача культурел совгІа нафсаш, помидораш кхейир Леча бригаде. Уж баьцадараш а хІанз чуэцаш да. Нарсаш а помидораш а планал а декхарел а совгІа чуэцаргхиларах шеко яц Леча а совхоза кулгалхой а. Ала деза, цу бригада сийна цІе байракх айяьй совхоза контора хьалхашка.

Яхье шоллагІча моттиге Тепсуркаев Мовладе кулгалду кхоалагІа бригада я. Баьцадаарел совгІа сом а кхебу цу бригада къахьегамхоша. Совхоз вІашагІъеллача денз баьцадаараши соми кхебарен из бохкаран хьалхашка латта декхараш кхоачаш ца деш цхьа шу дІадахийтадац цу бригадо. Дика хьокхамаш гойт иттлагІча пятилетка укх хьалхарча шера а. Иштта, хІанзле дукха хІама ца эшаш 200 тонн Іажаш дІабеннаб цу бригада къахьегамхоша паччахьалкхенна, цул совгІа хІара дийнахьа дІайохьийт юкъера лаьрхІача 15—18 тонн помидораш. ХІаьта из культура планал дукха совгІа йолаш хІара гектара тІара 185 центнер чуяхь.

Нарсаш планагІа йохка езачул хІанзле 10 тонн дукхагІа дІаеннай паччахьалкхенга бригада къахьегамхоша, гарга ба уж помидораш йохкара шоаш тІаийца декхар кхоачашде а.

М. ХАМАТХАНОВ.

КУБАНЦИЙ ГІУЛАКХ ХЬАЛ А ЛАЬЦА...

Республика иіс районе ка бола ялат чуйна баьннаб.

Ялат чуэцача техникан дикагІа пайда а эцаш деррига низаш тІадерзадаь къахьегама овсарле лакхъе а сихагІа ялат чуийца бовлалга вІаштІехьдаккха лезаш ба Назрановски, Сунженски, Веденски, Советски, Ножай-Юртовски районашкарча боахамий къахьегамхой.

Нов. Л. И. Брежнева Кубана лаьтта лeладерашка дахьийтача письмона жоп а луш Нохч-ГІалгІайчен ялат кхелераша лаьрхІад пятилетка хьалхарча шера хьажкІаши дуген лаьрхІача Даьхен амбарашка 1967 эзар тонн ялат чутасса, из хул хьалхагІа лаьрхІа хинначул 12 эзар тонн дукхагІа. ХІана планал совгІа дІаденна ялат 17 эзар тонн гаргга да.

Доккхий декхараш кхоачашдеча лоархІам боллаш доккха дакъа лоац кубанций гІулакх эггара хьалха хьаллаьцарех болча Урус-Мартановски района къахьегамхоша: 150 процент кхоачашъяь цео паччахьалкхенга ка бола ялат дохкара план.

Царца яхь лелаеча ачхой-мартановцаша а кхоачашъяь паччахьалкхенга ялат дохкара план.

Ялат чуэцача а паччахьалкхенга из дохкача а белгальяьнна дика болх беш хиннай укх тІеххьарча деношка Мичурина цІерагІа, «Гойтинский», «Верхненаурский», «Новогорский», «Луч» яха совхозаш.

Итташ болча комбайнераша шоаш тІаийца социалистически декхараш кхоачашдаьд. 940 тоннал дукхагІа ялат аьрдад ший комбайнаца «Самашкинский» совхозерча Хамидов Іийсас. Цу совхозерча Дадаев Хьасана 810 тонн ялат аьрдад, Ленина цІерагІча Грозненски колхозерча опытни комбайнера Дрозденко Владимира — 808 тонн, цу колхозерча Василенко Николая — 708 тонн. «Гвардейский» яхача совхозерча Бахтиев Адама 395 гектара тІара ялат хьекха а хьекха 746 тонн ялат даьккхад.

Ка бола ялат чуэцар (6 август тІакхоачаш, процентаща)

Районаш	Хьакхчох аьрдар	Ялат дохкара план кхоачашъяр
1. Урус-Мартановски	100	150
2. Шалински	100	147
3. Гудермесски	100	144
4. Малгобекски	100	125
5. Шелковской	100	120
6. Наурски	100	117
7. Ачхой-Мартановски	100	111
8. Надтеречни	100	108
9. Грозненски	100	88
10. Сунженски	95	140
11. Советски	88	100
12. Ножай-Юртовски	85	130
13. Веденски	81	66
14. Назрановски	66	79
Республике гІолла	97	118

Республика фермашка

ИттлагІча пятилетка хьалхарча шера планаш, шоаш тІаийца декхараш толамца кхоачашдара беррига шоай теркам тІабахийта къахьегаш ба республика хьайбаш лeладераш. ХІаьта дика хьокхамаш я гойт.

Иштта, соакха I август тІакхоачаш дІаденна хиппачул дуккха дукхагІа дулха лаьрхІа хьайбаши коа тІара оалхазараши дІаденнад паччахьалкхенна укх шера I август тІакхоачаш Назрановски Наурски районий юртбоахама къахьегамхоша. Соакха йоаккхаш хинначул дукхагІа я цу районашка, хІаьта Советски районе йоаккха шура а. Паччахьалкхенга фуаш дохкилга алсамдаьккхад Грозненски, Шалински районашка.

Хьайбай продукци дукхагІа яккха йиш хулийтача торонех бизза пайда эцаш йола дукха колхозаши совхозаши я вай республике. Царех я «Горячеисточинский», «Терек», «Терский». «Предгорный», кхыйола совхозаши колхозаши. Масала, «Горячеисточинский» совхозе укх шера йоаккха шура 23 процент дукхагІа я соакха йоаккхаш хинначул, хІаьта «Терский» совхозе — 17 процент, «Терек» совхозе — 21 процент, «Предгорный» совхозе — 13 процент дукхагІа я.

— Хьайбай продукци алсамъяккха укх шерара хаоттама хьалаш дика торо луш долляще а хьайбай продукци соахкарчул дукхагІа яккха карагІа ца даьнна боахамаш а да республике. Царех я, эггара хьалха, «Лермонтовский», «Атагинский», Грозненский № 1 шурий, «Гудермесский» «Назрановский» совхозаш.

Цхьатарра хьалаш доллаше а «40 лет Октября» совхозо паччахьалкхенга йохка шура совхкарчул 33 процент дукхагІа я, хІаьта «Назрановский» совхозо йохкар — 13 процент кІезигагІа.

Хаоттама хьалаш во долаш тоъамболаш доакъар Іалашде торо хилац вьнна ала йиш йолаш бац укх шера республика юртбоахама къахьегамхой. Торо а я хІаьта доакъар ала хІама доацаш дика Іалаш а ду. ХІанз керттердар фуд аьлча, Іалашдаьча доакъарах нийсса пайда а эцаш хІанзалаца планага хьежжа яккханза йиса хьайбай продукци укх шин-кхаь бетта меттаоттаяр да.

Укх шера 1 август тІакхоачаш паччахьалкхенга шурен фуаши дохкарах йола

СВОДКА (план процентаща)

Районаш	Шура	Фуаш
1. Ачхой-Мартановски	58	—
2. Веденски	105	—
3. Грозненски	61	60
4. Гудермесски	65	—
5. Малгобекски	63	—
6. Надтеречни	61	—
7. Назрановски	65	—
8. Наурски	89	—
9. Ножай-Юртовски	125	—
10. Советски	69	—
11. Сунженски	60	67
12. Урус-Мартановски	58	—
13. Шалински	60	65
14. Шелковской	60	—
Республике гІолла	62	64

ШОАЙ ДЕША ДАЙ

Укх шера 2300 гектара тІа гурахьа йийна ялата культураш кхейир Сунженски района Кирова цІерагІча колхозе. Цу культурай дика хьувкъам кхебар духьа шоай еррига торонаш оарцагІъяьха низ, хьинар кхо ца деш къахьийгар колхоза кхаш лeладераша соакха гурахьа а иттлагІча пятилетка ер хьалхара шу долаленнача денз а.

Хьийга къа зехьа дайнадац. Цуна тешал ду хІанз ка бола ялаташ чуийцачул тІехьагІа яьча итого. Иштта, хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 28,5 центнер ка бола ялат чудера колхозхоша. Районе эггара боккхагІа бола хьувкъам ба из.

— Тха боахаме хІара гектара тІара цул дукхагІа хьувкъам чубена шу дагадагІац сона, — йоах колхоза председатела Ширяев Николай Ивановича.

Ялат чуэцаш хьинаре дакъа лаьцар комбайнераша Подлесный Иван Григорьевича, Халухаев Джабраила Шарипа, Катков Василий Даниловича, шофераша Колесников Григоре, Часыгов Исраила кхычар.

ИттлагІча пятилетка укх хьалхарча шера халкъа боахама планагІа паччахьалкхенга 2140 тонн ялат дохка дезаш бар колхоза кхаш лeладераш. Цхьабакъда КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева кубански ялаташ лeладерашка дахьийтача письмона жоп а луш кубанций патриотически болам хьал а лаьца паччахьалкхенга 3000 тонн ялат дохка дош делар цар. ХІаьта шоай деша дай болаш хьа а боагІа Паччахьалкхенга хІанзле декха ялат дукха хІама ца эшаш 3000 тонн да. Из дІахо дохкаш а ба уж.

Цул совгІа кхы а цхьа лоархІаме толам баьккхаб цар. Кхоачашъяь фу кийчлара план. ХІанз кхоалагІча класса кондици йолаш дар шоллагІча а цхьоалагІча а класса кондицега дІакхоачаде тІерташ къахьегаш а ба.

Х. МАГОМЕТОВ.

ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА

22-ча июле денз август беттa чотах къахьегаш я «Южэнергохимзащита» Къилбаседа-Кавказски участка коллектив.

Оборудовани мукх ярах лораяра тІадерзадаь дукха балхаш чакхдаьхад цо Дагестанерча Чиркейски ГЭС-е, Каспийски ТЭЦ-е, Черси-Балкхарой АССР-ча Баксански ТЭЦ-е, А. Шериппова цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача заводе, Грозненски ТЭЦ объединене электростанцешка.

Шоаш дІа мел кхаьчача баьча балха дика тешал тІехьа долаш хьабоагІа участка болхлой. ИттлагІча пятилетка задани ханал дикка хьалха кхоачашъяра тІехьа шерра социалистически яхь а йоаржаяь хьинаре къахьегаш я барт бола коллектив.

Коллективе яьржача социалистически яхье хьалхле лелаеш хьабоагІа изолировщикаш В. Гусев, А. Алиянц, Е. Гацоев, В. Пирогов.

Х. СУРУДЖАНЦ, «Грозэнерго» оператор.

ЛоархІаме новкъостал

ТІатеІІа доакъар Іалашдеш да хІанз республика еррига колхозашкеи совхозашкеи. Из гІулакх толамца кхоачашдара низ дІачхоача новкъостал ду республика юртбоахама къахьегамхошта Грозне йолча предприятеи учреждении болхлоша.

Нохч-ГІалгІай НИВС-а тха йоккхо йоацача коллективо шоай собрание соцам баьбар Іалаш а яь Грозненски района Ленина цІерагІча колхоза 10 тонн йол дІаяла.

ЛаьрхІар толамца кхоачашдир тха барт болча коллективо. Доакъар Іалашдеча къаьстта хьинаре дакъа лаьцар С. Дубове, Т. Узуева, Ю. Сазонова, А. Симоняна, А. Оздоевас, А. Лазариде, С. Алиева кхычар.

Б. ДИКАЕВ.

Задани тІеххкхоачашъяьй

ИттлагІча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра доккхий социалистически декхараш тІаийцад «Союзавтоматстром» ВНПЮ Грозненски опытни завода болхлоша. Уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаяьча цар «ХІара балха денна — дикала Знак» яхача девизагІа къахьег. Денгара-денга дика хул цар доаха къахьегама толамаш. Товарни продукци арахецара ворхІ бетта план ханал хьалха кхоачаш а еш, планагІа лаьрхІачул совгІа арахийцай 30 эзар совгІа сома маьха продукци. Продукци маьхала яккхара задани 106 процент совгІа кхоачаш а еш, заданел совгІа маьхала яьккхай 81 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци.

Заводе арахецача продукце ассортимент шоръяра а тІагІертта къовсам лоаттабу болхлоша. Укх шера кийч а яь цига арахеца йолаяь ворхІ тайпара керда продукци. Царна юкъе я «АВТ» яха глиномазций благомер, «ВКП-1» яха прессворошока благомер, кхыяраш.

Предприяте коллектива деррига технико-экономически хьокхамаш а къаьстта чІоагІа тоаденнад укх шера. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 1,6 процент тІеххкхоачашъяьй цо. Планал совгІа продукци маьхала яккхарах, арахецача продукцега дІабода мах лохбарах, бедал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах паччахьалкхенна пайда бара задани 104,3 процент кхоачашъяьй завода болхлоша. ПланагІа лаьрхІачул совгІа баь пайда 16 эзар сом да.

Уж толамаш доахача хьинаре дакъа лаьцад предприятерча рационализатораша. Укх шера цар кийч а яь производствана юкъейикхьача 34 рационализаторски предложене 10 эзар гаргга сом пайда баьб паччахьалкхенна.

Цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хадданза укх шера хьалхалаттащ я электронно-монтажни цеха коллектив. Цо ворхІ бетта план 114 процент гаргга кхоачашъяьй. Планал совгІа арахийцай итташ эзараш сома маьха товарни продукци.

Шоай новкъосташта хьокхам телаши хадданза социалистически яхье хьалхалатташи ба монтажникаш, коммунистически къахьегама ударникаш Бакаева Зоя, Ныркова Людмила, Первая Раиса, кхыбараш. Цкъа дІаелча ОТК болхлоша юха ца ерзаеш дІайохийт цар кийчъю продукци. ХІаьта юкъера лаьрхІача хІара сменагІа нормаш 130—140 процент кхоачашъю цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) кийчъеча продукцега хьожаш ба монтажницаш З. Бакаева, Л. Ныркова, Р. Первая.

И. ПЛИЕВА сурт.

ОВСАРЕ КЪАХЬЕГ

Дика кхаъ кхаьчаб укх деношка Москвера Горячеводски бурув тохара балхий управлене. ИттлагІча пятилетка хьалхарча шера шоллагІча квартале Эррисоюзни социалистически яхье доккхий толамаш дахарах союзни Министерствай профсоюза ЦК-ан цу коллективана хьожаяьй кхоалагІа моттиги ахчан премии.

Шоай къахьегама селлар боккха мах барах кхы а дикагІа болх бара дог уразттал бурувдеттарий. Бурува тохара ворхІ бетта план коллективо кхоачашъяьй 114 процент. Шу доладелча денз планал совгІа 1552 метр а тохаш 12652 метр лоаман порозашта бурув техад цо.

Болх иштта хьинаре баро торо еннай кхыдола технико-экономически хьокхамаш тІеххкхоачашде а. Масала, къахьегама овсарле укхаза планагІа лаьрхІачул 19 процент дукхагІа лакхъеннай. Бурув тохара коммерчески сухал цхьан станокага лаьрхІача 5 процент тІакхийттай. Бедал, материалаш, электроэнерги, химреагенташ кхом беш дІаахийтарахи болх хьабарта дІадоар лохдарахи мехкдаьтта тохкараша 1 миллион сом совгІа пайда баьб.

Иштта дика дІаболабаьб цар август бутт а. Нормаш тІеххкхоачаш а еш къахьегаш я коммунисташ Лорсанов Султан, Тришкин Олег, Катаев Султан, Часовских Леонид, кхыбараш кертте латта бурувдетта бригадаш.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

ПРОИЗВОДСТВАНА СПЕЦИАЛИЗАЦИИ КОНЦЕНТРАЦИИ ЯР ДУХЬА

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра тІаерзаяь мероприятеш шерра чакхйоах коммунистически парте, вай паччахьалкхено, деррига советски халкъо.

Дукха ха йоцаш КПСС Центральни Комитете йийцай боахамий юкъарча кооперацеи агропромышленни интеграцеи, юртбоахама деча доала организационни формаш эргайоахаш тоаяра ларда тІа юртбоахама производствана еш йола специализация концентрации дІахо дегІайоалаяра хьакъехьа КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева енна предложенеш.

Цу дешах лаьца КПСС ЦК-ас тІаийцаб колхозашкеи совхозашкеи шерра воспроизводство Іалашъеш дола тешшаме дика хьалаш вІаштІехьдахара, интенсификаци яра никъ деррагІа чакхбахара, хІанзара Іилма-технически прогресса карагІдаьнараш юкъеккхахьара, материальни безам совбоаккхаргбола ленински принцип юкъейоалаяра, дерригача халкъа юкъара, коллективни, хІаране хьашташ нийса цхьана тардара тІаберзабаь соцам.

Республикерча цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи вІашагІъекха йолаяь шура йоахен хьаккарч лелаюш йоккхий комплексаш, хІаьта цахкий комплексаш цхьаяраш 1974 шера денз болх бе йолаеннай. Масала, Шелковской районерча «Коминтерн» яхача колхоза шурий комплексо 1974 шу 18 эзар сома, 1975 шу 27 эзар сома пайда а беш чакхдаьккхар.

Ер шу доладуш вайцига болх беш яр шурий ялх комплекс, хьаккарч лелаю кхо комплексе. Цул совгІа, чуоттадаь доахан кхоаба колхозий-совхозий юкъара объединенеш я «Загорское» яхаш Грозненски районен «Шалинское» яхаш Шалински районен, хІаьта иштта чуоттадаь доахан кхоабаш колхозий юкъара объединенеш а я — «Сунженский» «Ножай-Юртовский».

Колхозий юкъарча цхьан объединенеца, белггала аьлча, чуоттадаь доахан кхоабача Сунженски объединене гІулакхаш дувца безам бар са. Цу объединенерча доахания 1977 шера деррига а тІаххийтта дулх 1247 центнер дар, хІаьта цхьан бежана денней бийсаннеи тІаккхегаш хиннар — 744 грамм.

Чуоттадеча хана цхьан бежана юкъера дозал 230 килограмм хулар, хІаьта кхаьба а даьнна паччахьалкхенна дІадаьнча хана 389 килограмм хилар. Центнер дулх тІаккхетийтарга дІабодаш хинна къахьегам — 16,2 сага-сахьат.

Шера юкъера лаьрхІача болх беш 11 саг хилча, цхьан болхлочоа лоархІаш яьккха продукци 17328 сома маьха хилар, хІаьта чуоттадаь доахан кхоабача колхозий юкъарча Сунженски районни объединене 167301 сома пайда а беш чакхдаьккхар шу. Кхыметтел, аьттув боццаш денача 1975 шера а, кхаьба а даьнна паччахьалкхенна дулха лаьрхІа дІачулуш хиннача цхьан бежана юкъера дозал 372 килограмм хилар. Цхьан болхлочоа лоархІаш яьккха продукци 11722 сома маьха яр, боахамо 237594 сома пайда а беш чакхдаьккхар шу.

1975 шера чуоттадаь кхаьбачул тІехьагІа дулха лаьрхІа паччахьалкхенна дІаделар 988 бежан, хІаьта дийна долаш эзача цхьан бежана дозал юкъера лаьрхІача 382 килограмм хилар.

Республикера деррига боахамаш хьанийцача, чуоттадаь кхаьбачул тІехьагІа дІачудениача цхьан бежана юкъера дозал 278—280 килограмм хул, хІаьта долче, цхьана, лаьрххІа кхоабаш хилча, хІара бежана дозал бІаь а кхы дукхагІа а килограмм совдоал.

1974 шера чуоттадаь кхаба дІачуэцаш хиннача цхьан бежана мах 237 сом бар, 1975 шера — 249 сом, укх шера хьалхарча квартале — 231 сом, хІаьта чуоттадаь даьннaчул тІехьагІа паччахьалкхенна дІачулуча хана цхьан бежана мах 598 сом хилар. Цо тешшаме хьахьокх цу тайпара объединени пайдане а рентабельни а хилар. Шин-шерІа йоагІа вывод: юртбоахама производствана специализаци яра цу тайпара форма ма-могга дегІакхувла еза вай.

ХІара коллективе а санна, производстве хьалха латтараш ба укхаза а. Царна юкъе — скотникаш Изин Михайлович Мальцеви Евгений Иванович Горини.

Х. МАХИТАРОВ, Нохч - ГІалгІай АССР юртбоахама министерства воккхагІвола экономист.

Идейно-кхетама болх—цхьан комплексагIа

КЕРТТЕРА ЛОСТАМ—ПРОИЗВОДСТВА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ЛАКХЪЕЛГА

Къахьегама коллективана идейно-кхетам балара болх массе оагIув чулоацаш белга эгара хьалха теркам тIабахийта оттаьча планаца Iалашбу Грозненски бурув тохара балхий управлене. Идейно-политически, къахьегамеи, нравственни кхетам балара план цехови партийни организацешца цхьана уьттаю управлене парткомо. Из тайпа план оттаеча хана теркаме лоац технически прогресс дегIаккхувлара, къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара, производство чIоагIъяра, коллектив социально дегIаккхувлара, иштта кхыдола дешаш.

Планировани цу тайпа вIаштIехьаккхаро торо лу идеологически кадрай болх дикагIа бувзам болаш бе, идейно-кхетам балара балха кхоачамех дикагIа пайда эца, управлене къахьегама коллективай хьашташи башхалонаши теркаме лаца.

1976 шера йола идейно-кхетам балара перспективни план КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра йолча тха партийни организаце юкъарча плана цхьа дакъа мара дац. Цун ларде лаьцад парте XXV съездо хьалхашка оттадаь керттера декхараш, белгалдаьд КПСС ЦК, КПСС Нохч-ГIалгIайн, Грозненски городскойн, Ленински районнии комитетий соцамаш, теркаме лаьцай партийнии болхлойн собранешка, областнойи городскойи партийнии конференцешка яь критически замечанеш. Плана разделаша чулаьцай марксистско-ленински теорена е еза пропаганда, наха интернациональнии, къахьегамеи, патриотическии кхетам балара болх, мехкдаьтта тохараштa коммунистически кхетам луча бола къахьегама коллектива лоархIам, социалистически яхь дикагIа вIаштIехьаккхара, политически агитаце массови формай эффективность лакхъяра наькъаш.

Идейно-кхетам балара балха еррига формаш оаха тIаерзаяьй иттлагIча пятилетке мехкдаьтта тохараштa хьалхашка латта декхараш кхоачашдара коллектив оарцагIъяккхара. Цу лоархIамерча балха керттера моттиг дIалоац цехови партийни организацеша, партийни группаша, идеологически кадраша.

Партийни организаце боккха лоархIам бу идеологически кадраш хьахержарен царна кхетам баларен деша, цу лоархIамерча балха ерригача участкашка теоретически кийчо йола политически чIоагIбенна, инициатива йола болхлой хилийта гIерт.

Тха управлене идеологически кадрай низ — 115 агитатор, 85 политинформатор, партийнии экономически дешара система 37 пропагандист, 32 лектори докладчики, иштта кхыбараш. Общеобразовательни, технически, политически кийчо йолаш, идейно-кхетам балара балха опыт Iоаяь нах ба уж берригаш а. Масала: лектораштеи, пропагандисташтеи, политинформатораштеи юкъе 125 саг управлене кулгалдареи инженерно - технически болхлой ба. Цу гIулакхо торо лу тха идеологически болхлошта идейно-кхетам балара дешаш къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхарцеи производствана доал делга эргадаьккха тоадарцеи айхха бувзам болаш чакхдаха.

Планированеи экономически стимулированеи кердача хьалашка болх бу управлене коллективо. КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш технологи, къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбоаккхилга, производствана доал делга эргадаьккха тоадара комплексни планироване тIа яьнай управлени. Цу балха цхьадола толамаш карагIдаларо аьттув бенаб къахьегама коллективай производственнии общественнии хьинар айде. Ритмично къахьега, производственни заданеш кхоачашъе, къахьегамеи производственнии дисциплина лакха лоаттас, бурув деттара оборудованех дикагIа пайда эца, материалийи химически реагентийи дикагIа кхом бе баьнна уж.

Тха мехкдаьтта тохарий творчески хьинар дегIаккхувлара тIаберзабаь беча идейно-кхетам балара балха лоархIаме форма а хинна дIаэттай производства, рационализаторства, изобретательства резервай хьажарашка болхлошеи инженерно - технически болхлошеи дакъа лацар. Дукха ха йоацаш, масала, йоккхача активо дакъа а лоацаш бурув деттара бригадашка балха ханах пайда миштта эц хьожаш чакхбаьлар халкъа тIахьожамхой.

Хьажаро хьахьекхар цу деша хьакъехьа дукха кхоачамбоацараш хилар. ТIехьашка ца доаккхаш цу дешага хьежар администраци. Иштта болхлоша оарц даккхарах мехкдаьтта тохарий хьинар айдара керда резерваш гучаяьхар.

«Грознефть» объединене предприятех цаI я тха управлени. Цун коллективаш цаI шоллагIчоа гаьна я. Бурув деттареи вышкомонтажнии балхаш деш латт Грозненски, Старопромысловски, Наурски, Надтеречни, иштта республика кхыча районашка. Цу дешо партийни комитетагара дIадех моттигашка беча идейно-политически балха оперативни кулгалдар. Из кхета а деш къахьегама коллективашта хьалхашка латтача практически декхарашца айхха бувзам болаш чакхбоах оаха из болх. Хьахиннар — иттлагIча пятилетка хьалхара шу керттера технико-экономически хьокхамаш кхоачашдени балха дикал лакха йолаши чакхдоаккхаш латт бурувдеттараша.

Оаха кхетаду идейно-кхетам балара балха эффективность лакха хилар болхлой коммунистически сакхетамах, цар коммунистически кхетам кIоаргта хиларах тийша долга. Цунга хьежжа хул къахьегама овсарле лакхъеча, Iилман-технически прогресс дегIаккхувлача, къахьегамца коммунистически гIулакх долаш уж кхебеча карагIдаьннараш а.

Цу лостамах хIара бетта яхьа итогаш еча хана лакхе белгалъяь положенеш теркаме а лувцаш идейно-кхетам балара болх тоабара де дезараш белгалду оаха. Вай заман хьалашка идейно-кхетам балара лоархIам лакхбаларах йола КПСС XXV съезда решенеш кулгал а лувцаш из болх чIоагIбара де дезараш белгалдаьд партийни комитето. Цу балха оаха цIенхаштта теркою социалистически яхь вIаштIехьъяккхара деша. Берригача советски наха санна Грозненски бурув деттара балхий управлене бурувдеттараша дег тIара хьаллаьцар производства эффективности балха дикали лакхъяра тIехьа Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаярахи 1976 шера халкъа боахама план толамца кхоачашъярахи бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС-еи ВЛКСМ ЦК-аи соцам. Из соцам сийленца кхоачашбар дукхьа лакхара социалистически декхараш тIаийцар, хIаьта хIанз уж кхоачашдара дерригага низаш оарцагIдаьха къхьег цар массане а.

Кхыча предприятешка санна, эффективностеи дикалеи пятилетка хилийта иттлагIча пятилеткаx аьнна кхайкадаьд тха предприяте. Из лозунг кхоачашдеча айбеннаб социалистически яхьа лоархIам. Нагахьа санна хьалха арахецача продукце дукхала мара лоархIам беш хиннабеце хIанз цун дикал а тIакхийттай. Цудухьа идейно-кхетама балха деррига доакъош оаха тIадерзаду хьадеча хIамая дикал лакха хилийтара уйла тIайохийтаргIолаш саг кхевара, ший къахьегам уж гIулакхаш теркаме а лоацаш цо вIаштIехьбаккхара, балха эффективности продукце дикали даим лакхъяра цун уйла тIаозвра.

Социалистически яхь цу наькъаца вIаштIехьъяккхарах хоалуш лакхлуш латт бурув деттареи вышкомонтажнии балхий дикал, дукхача производственни коллективашка хьалха санна, къахьегамеи технологически дисциплина телхаеш, лакхлуш латт бурувдеттарий производственнии общественнии балха хьинар. Цу дерригено торо лу технико-экономически хьокхамаш лакха хилийтара.

Цхьабакъда карагIдаьнначох кхоачамбаь Iе йиш йолаш дац тхо. ХIанз а тIехь дукха зе хул браки болх хьа ца беш ха йоаяри бахьан долаш, хIанз а тIехь бурув тохара балха дикал лоха йолаш къахьег къьаст-къаьстача бригадашеи сменашеи, цхьайолча коллективашка лохача боараме я производственни культура. Уж кхоачамбоацараш дIададахара теркам тIабахийтаб партийнии, профсоюзнии, комсомольскии организацеша.

Партийни организаце боккха лоархIам бу социалистически яхьа лакхатIа йолча форма — къахьегамца коммунистически гIулакх хилара тIехьа болча болама. Цу хьакъехьа алсамдаьннад яхь лелаерашкара дIадехараш:

ший коллектива къахьегамеи производственнии дисциплина чIоагIъеча лоацаш доля дакъа мел алсамдаьннад;

коллектива общественни вахаре мел дукха дакъа лоац;

производства эффективности балха дикали лакхъяра тIехьа коллективо лоаттабеча къовсаме фу дакъа лоац, иштта дIахо а.

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра де дезараш белгалдеш идейно - политически воздействе хоадам болаш йола система вIашагIйолла, цу лостамах цехови партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша боахама кулгалхоша беча балха леррагIа координаци е гIийртад тхо. Цу тайпа координаце тхоа торо лу идейно - кхетам балара балха дукхагIа йола проблемаш кхоачашъе: формаши методаши эргаяьхa, идеологически декхараш кхоачашдара болх комплексно лелабе. Из къаьстта лоархIам болаш да тха предприяте балха хьалашка. Иштта, коллектив технико-экономически социальнии дегIаалара планаш уттаеча кховчашъечеи хана идейно-кхетам балара балха методаши, формаши, стили эргаяьха хувца езача эттар партийни организаци.

Хьалхарча плана тIа эттар цехови партийнии общественнии организацей балха юкъе бувзам оттабара проблема. Цу ерригача организацей низаш тIадахийта дезар бIарччача коллективана хьалхашка, латта декхараш кхоачашдара, царех хIаране бола лоархIам, декхар, моттиг белгалъе езар.

Из декхар толамца кхоачашдара тхона новкъостал дир партийно - боахамеи профсоюзни активна собрание. Цига [illegible] гаш ма-могга дукхагIа гучаяхар, производства эффективность тIа-тIа лакхъяр. Цунна тIаерзаяь я тха идейно-кхетам балара балха еррига формаши методаши.

В. БЕЛЕЦКИЙ,
Грозненски бурув деттара балхий управлене парткома секретарь.

КОММУНИСТАША ХЬОКХАМ ТЕЛ

Дикача къахьегама толамашца чакхдоаккхаш латт иттлагIча пятилетка хьалхара шу Назрановски совхоз-техникумо. Укх шера план 700 тонни социалистически декхараш 705 тонни хиннача метте хIанзале пачхьалкхен амбарашка 1020 тонн кердача шера ялат чутессар къахьегамхоша. Ялат хIанз а кхы тIа дIачулуш да. Шоай торонаш бокъонца йизачул тIехьагIа 1976 шера пачхьалкхенна 1350 тонн ялат дIачудала лаьрхIад совхоза ялат кхедераша Иштта дика толамаш доахаш хьабоагIа хьайбаш леладераш а. ТIаийцача декхарех совгIа пачхьалкхенга 15 тонн дулхи 5 тонн шурен йохка лаьрхIад цар. Иштта ялат дохкара план 3,5 шера, дулх дохкара план — 4,8 шера иттлагIа пятилетка кхоачашъе лерхI совхоз-техникумо.

Белгалдаь декхараш кхоачашдеча иштта дика толамаш доах «Октябра 40 шу» совхозо а. Совхоза болхлой къахьегама хьинар совдоах боахама администраце, партийни профсоюзни организацеша вIаштIехьъяьхача къахьегамхой дешацеи ахчан совгIаташцеи хоастабара стимулаша. Уж стимулаш йийца а йийца чIоагIъяьй фермашка, бригадашка. Социалистически яхьа итогаш хIара бетта ювц болхлой, хьайбаш леладерий собранешка. Цига котбаьннараштa совгIаташ кара дIалу. Яхье котбаьннача наха мах болаш доагори доакъари тел.

Ялати хьайбей продукции алсамъяккхара тIаберзабаь беча балхах хьакиннар дог гIоздоаккхаш да. Дикеи ханнахьеи чакхдаьхар совхоза механизаторашa бIаьстан-кхашкара балхаш. «ХIара кхайна — дикала Знак» яхача девизагIа гIулакх дир дIайийнача культураштa. ХIанз сухулбаь гурахьа дийна ялат чуэцаш ба уж. Иштта дика лел гIулакхаш боахама хьайбаш леладерий а. Цар ханал-дукха хьалха кхоачашъяьй пачхьалкхенга дулхи шурен йохкара ах шера план. План 450 тонн йолча метте 707 тонн шура, план 100 тонн йолча метте 143 тонн дулх дехкад цар укх ах шера. 1975—1976 Iаи беттaшка баьча балха итогех совхоза коллектив диааза района сийлен Доска тIа дIаязйир.

Лакхе йийцача хьайбаш леладерий коллектива балха юкъе доккха дакъа юкъедихьад хьайбаш леладереша коммунисташа СССР Лакхехьарча Совета депутата Даурбекова Зинас, Тимурзиева Розас, Дугиева Амината, Балхаева Дугес, иштта кхыбараша. Ялх бетта хIара беттача Iаттагара 3070 килограмм шура яьккхар Даурбековас, 2382 килограмм —Тимурзиевас, 2135 килограмм Дугиевас, иштта дIахо а. Юкъера лаьрхIача хIара беттача Iаттагара ах шера 1425 килограмм шура яьккхай совхозе, план 1050 килограмм йолча метте.

ХIанз дIадахача шера гуйрийна йийна культураш чуэцаш ба механизатораш. Къаьстта дика къахьег ялат чуэцача комбайнераша коммунисташа Озиев Мусас, Баркинхоев Ахьмада, Валиев Александра.

Болх дикагIа вIаштIехьбаккхарая социалистически доалахье лораяраи ялат чуэцача юкъа района совхозашка партийни группаш вIашагIъеххай. «Назрановский» совхозе уж тайпа ши группа я болх беш. Царех цаI болх беш я керттерча хьатта. Цунна керте латт коммунист Х. Оздоев. ХIаьта шоллагIа группа кхай тIа комбайнашта юхе я. Цунна керте латт комбайнер С. Котиев. ХIара дийнахьа ший нормаш 120—130 процент кхоачашъю цо. Иштта дика къахьегаш хьавоагIа тракторист коммунист Чебиев Салангири а. Хий дехкача агрегата тIа болх беш дика хьувкъийтад цо ялат. ХIаьта хIанз иштта дика болх бу баьцадаараштa хий Iалашдеча а.

Ялати хьайбай продукция алсамъяккхара тIехьа лоаттабеча къовсаме хьалхле лелаярал совгIа коммунисташа терко ю наха юкъерча идейно-кхетама балха а. КПСС XXV съезда решенеш наха дIайовзийтаи дукха болх бу цар.

Х. ТОЧИЕВ,
КПСС Назрановски райкома инструктор.

«Шовзткъа веший завод» — иштта оал Грузе Руставски металлургически заводах — Закавказья Iаьржача металлурге флагманах. Шовзткъа къамах вола саг ва цу дукха заводаш нах болча барттайнача коллективе болх беш. Укхазара чон, болат, прокат, трубаш, болата лист, аьшка сьрг дIадохуьхь Советски Союза ерригача миIнигашка, дунен 52 мехка. Толамца къахьег пятилетка хьалхарча шера руставски металлургаша.

СУРТА ТIА (аьрдехьара аьттехьа): мартеновски цеха къахьегамхой азербайджанец шихтовщик Абдулаев Аслан, гуржий болат лоаладечун гIонча Цикурия Автандили, болат лоаладер Цитлидзе Омари, ОТК контролер Армения Адамян Элла, эрсе болат лоаладер Семилетов Николай.

В. МОРГУНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

№ 15 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Советски Iаьдал лаьттача шерашка РСФСР автономни республикашка хинна экономически, социально - политически эргалонаш шерра дIайовзийтара, къахьегамхой советски патриотизман социалистически интернационализман уйла йолаш хьалкхебара КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюрос соцам баьб 1976 — 1977 шерашка «РСФСР автономни республикай Денош» чакхдаха аьнна. КПСС обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргIанара, пхийттлагIа номер хьаеллалу цу хьакъехьа беча хоамаца, цу тIа автономни республикай денош чакхдахара декхараш белгалдоах.

«Резервах пайда эца» яхача рубрикана кIала я «Грознефть» объединене генеральни директора заместителa В. Синицына «Мехкдаьтта промышленносте деча балхий эффективности дикали лакхъяра наькъаш» аьнна язъяь статья. «Комсаш лелаелта дегIадоаладара дукхагIа терко е» яхаш я КПСС обкома юртбоахама отдела заведующе Ф. И. Юрченкос кийчъяь статья.

Деррига союзни физкультурникий Денна хетаяь я «УнахцIенон, низа, къонали цIей» яха республикански спорткомитета организационни отдела заведующе Р. Газалиева статья.

«Химикий почина гIа» яхача рубрикана кIала дувц коммунистически къахьегама коллектив яха цIи лелаеча Грозненски вагонни депо «ХIара балха денна—дикала Знак» яхача девизагIа яхь миштa вIаштIехьъяьккха лелаю.

Блокнота тIа иштта йолаш я кхыча темаех йола материалаш а.

Кердадар лехар

Карабулакски бурув тохара балхий управленерча механически мастерске механик вола Гоголев Анатолий Алексеевич управлене керда балха вена саг вац. Из управлени вIашагIъеллача хана денз бурув деттача площадке къахьегаш хьавоагIа. Юххьанца слесарь хилар, тIаккха кIоаргга Iомайир токара говзал. ХIаьта массаза а хIама хьаде гIерташ, болх кхетамца беш а вар.

Укхан бехк боацаш иштта нийсделар из къона волча хана деша вIаштIехь ца доалаш. Хала ха яр из Гоголева къонача шерашта нийсъеннар. ХIетта мара чакхбаьннабацар Сийлахь - боккха Даймехка тIом, кхы ер воацар болх булургболаш саг вацар дезале. Ший ханнакьа ворхI класс чакхъяккха мара вIаштIехьдаланзар цун.

Цудухьа ший тоьал ха яьнначул тIехьагIа, кхувш боагIаш дезал болаш воллаше а Грозненски мехкдаьтта техникуме заочно деша а этта механически отделени чакхъяьккхар цо.

Ше болх беш хиннача бурув деттача площадке коммунистически парте мугIарашка дIаийшар Анатолий Алексеевич. ХIаьта ялх шу хьалха коммунистий тешам а бенна партгрупоргалла хержар из.

Хала дий, хет аз Гоголевга, мастерскойна кулгалдарца цхьана партийни болх бе а рационализаторствана юкъе дакъа лаца а?

— Хала-м ма-дацар из, — жоп лу цо. — Хала да ха кIезига хилар, хIаьта партгрупорга декхараш-м балха дика гIо а ду сона.

Ше кийч мел яь рационализаторски предложенеш, балха юкъе мел доаладаь кердадараш Анатолий Алексеевича шийна а дагадагIац. ДагадагIац уж сов дукха долаьдаь. ХIаьта лаьрххIа уж дагардеш вац из. Сенна? ЦIерхозама деш мичад цо из гIулакх. Ду из болх ца бича ше ца Iелундаь. ХIана аьлча коммунист, гражданин хиларга хьежжа къахьега а ваха а гIерташ саг ва Гоголев.

Цуша карагIдаьннача дукхача дикача гIулакхех цхьаннех дувца безам ба са. 1962-ча шера токара болх беча хана Анатолий Алексеевича дагадехар бурув детта эста фрезерни тайпах де волавелча болх дукха овсарегIа хургболга. Ший технически данешка диллача довзаш долча остаел тIех хила дезар из.

Дукха къахьега дийзар цун цу тайпара ост хьаде гIерташ участка начальник Куксов Анатолий Кононович волга шийна цIаьхха хазалца. Шин рационализатора низ вIашагIкхийтачул тIехьагIа болх хьинарегIа бубелар. Дукха ха ялалехьа керда ост хьазир цар, цунна бурувдеттараш раьза а хилар. Цу изобретенех Куксовна елар ВДНХ доше медаль, хIаьта Гоголевна — дото яр. ХIанз из ост мехка бурувдеттараштa довзаш да Карабулакски фрезерни тайпа ост санна. Из вай промышленносто серийно арахецаши массаналъа хоатташи да.

Иштта Гоголева управлене керттерча технолэгаца Кулявцев Николай Гавриловичаца цхьана хьаьй забурочни коронка. Цо торо еннай бIаьш эзар сом ахча кходе. Производствана чIоагIа пайда беш хилар техотдела керттерча инженераца Кольянко Андрей Дмитриевичаца цхьана цо хьадаь колошкови ост а.

Массаза а творчески уйла гIеттаеш, кердадар лехаш хьавоагIа коммунист А. А. Гоголев.

А. ЗИМАРИН,
«Къахьегама байракх» яхача Сунженски районни газета болхло.

ХIара балха денна—дикала Знак

КОЛЛЕКТИВ НИЗ БОЛАШ ЙОАГIА

ДIадахача пхисагIча пятилетка хьалхарча шерашка цхьаккха шера пачхьалкхен плани тIаийца социалистически декхараши кхоачаш ца дечарех яр Октябрьски консервни завода коллектив. Балха тIа дукха кхоачамбоацараш нийслора, кхоачамболлаш болхлой бацар, къахьегамеи производственнии дисциплина телхаеш болхлой пийсбалар чIоагIа Iаткъаш дар ритмично коллектива болх дIабахьара. Пачхьалкхено оттаьча планагIа продукци арахецара низ кхоачаш эцар предприятера мощносташ, линеш оборудовани. Пачхьалкхен плани тIанийца социалистически декхараши кхоачаш ца деш дIахо къахьега йиш йоацилга кхета а даь, шоай коллектива болх цIенхаштта тоабара дагабаьлар завода кулгалхой, партийни профсоюзни организацеш, специалисташ. Арахеца продукци дукхагIа, дикагIа, дIададар кIезигагIа долаш хилийтара, юрта боахамера хьа мел йоагIа бедал хьачуэца низ хургболаш оборудовани, тайп-тайпара линеш, мощностащ кийчьяра дола наькъаш белгалдаьхар. Уж декхараш толамца кхоачашдара тIаерзаяь йолча организационно-технически мероприятей план а оттаяь из кхоачашъе йолаелар завода коллектив. Шерагара шерага дукхагIеи дикагIеи хулар арахеца товарни продукци, тоалора деррига технико-экономически хьокхамаш. Масала, 1973 шера консервни заводе арахийца товарни продукци ши миллион условни банка хиннаяле нийсагIа пятилетка чакхйоалача шера завода коллективо арахийцар 7,8 миллион условни банка товарни продукци хилар. Лоаца аьлча шин шера дизза гарIта лакхъелар завода мощность.

Хьалхарча шерашка халланза тIехьаюсаш хиннача Октябрьски консервни завода коллектив ритмично болх а беш, толамца кхоачашъеш я иттлагIча пятилетка хьалхарча шера тIанийца социалистически декхараши пачхьалкхен плани. Продукцена реализаци яра ворхI бетта план июле хьалхарча деношка кхоачаш а яь, ворхI бетта заданел совгIа маьхала яьккхай 90 эзар сов-гIа сома маьха тайп-тайпара продукци. Пачхьалкхен планал совгIа арахийцай 24 эзар условни банка консерваш. Дикка тоаденнад дукхагIола технико-экономически хьокхамаш а. Планал совгIа продукци маьхала яьккхарах, бедал, электроэнерги эехьа ца йоаярах, хулаш хинна брак кIезигъярах пачхьалкхенна планал совгIа пхи эзар сом пайда баьб. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах производствана ийс эзар сом пайда баьб. Болхлоша къахьегамеи производственнии дисциплина телхаеш моттигаш нийслац.

КарагIдийннараш дика дале а цхьадола кхоачамбоацараш а да Октябрьски консервни завода коллектива балха тIа. Хоаш ма-хиллара арахеца товарни продукци дегIаахара керттера хьокхам ба къахьегама овсарле лакхъяр. Планал совгIа ара мел хецача продукцех дукхагIъяр цун чотах арахийца хила еза. Цу лоархIамерча хьокхама план кхоачашъяц завода коллективо. Керда хьанийцача болхлой вIаштIехьдалац къаьнача болхлоша санна овсаре къахьега, из гIулакх Iаткъ къахьегама овсарле лакхъяра болча балха тIа, яхаш бехказа бовла гIерт предприяте кулгалхой. Из кхоачамбоацар ца нийсдалийтара йола торонаш кхоачамаши лаха а тахка а декхарийла ба уж. Цкъа балха хьа а нийца шоай балхах кхийтта бола нах предприятера дIаухаргбоацаш гIулакх хьем а ца беш вIаштIехьдаккха деза цар. Цу даькъе мел эша хьалаш предприяте долаш а да. Керттердар да духхьала къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккхар.

Завода коллективо доахача толамашта юкъе дизза дакъа а лоацаш, хьинаре къахьегаш халланза социалистически яхье хьалха латташи хиларца белгалъяьнна дукха сменаши бригадаши я заводе. Царех я сменни мастера Пайзулаева Догмаьа кулгалду сменеи Газмагомадова Минат керте латта бригадеи. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 120—125 процент кхоачашъю цар.

Б. КОСТОЕВ.

ЮРТА СОВЕТИ ЮРТА БОАХАМИ

МАССАЗАРЧА КОМИССЕ НОВКЪОСТАЛЦА

Массазара комиссеш эггара дукхагIа нах юкъе бола къахьегамхой депутатий Советий органаш я. Дукха да цар къестадеш дола гIулакхаш. Цхьабакъда царех цхьадараш иштта атта, хьалххагIе а ца дайзача, хьалхагIе а кийчо ца йича кхоачашдуларгдбацаш а да. Вешта аьлча, беррига организаторски болх а мо мара, комиссей болх а бац план йоацаш лелабе йиш йолаш.

Цунна дувзаденна уйла тIаяхийта йоагIаш ба Урус-Мартановски района къахьегамхой депутатий Гойски юрта Совета исполкома юрта боахама дешашта йолча массазарча комиссе болх.

Юртбоахама комиссе состав боккха яц — 5 саг. Цунна кулгалдеш ва сом лелабеча цеха начальник, юрта Совета депутат Исаев Ахмед Тупаевич. Комиссе вож членаш Батукаев Дахтаев Сурхо, Тайсумова Яха, Дахтаев Або иштта юрта боахама тайп-тайпарча доакъошка болх беш ба.

Цхьабакъда, оалаш ма-дара, золотник эIамига яле а, еза я. Цу комиссена карагIдайнна дика гIулакхаш кIезига дац. Масала, 1976 шера январе массазарча комиссе членашта хайра, совхоза цхьан шурий-товарни фермерча кулгалхошеи специалисташеи общественни доахан Iангара дахара бокъо йоацаш ледарлонаш елга. Исполкомо хьожаьча комиссе МТФ-ера гIулакхаш миштад а хайна, исполкома заседане хоам бир, ферме моака, жом, патока, хIаьта цкъаза кIалхьарцар де хIума а тIая гоаеш каст-каста моттигаш нийслуш хиларах. Исполкомо решени а яь, боахама кулгалхой уйла тIаерзайир доаханга Iадаккхийтара даькъе цIенхаштта кхоачамбоацараш хилара, хIаьта уж дIадоахилга тIа а диллар.

ТIахьожам лоаттабар къаьстта группа вIашагIъеллар исполкома председателa заместитель нов Межидов керте а волаш. Цо бIарччача Iаьна зийра тIанийца решени кхоачаш миштa ю, хIаьта ше а практически новкъостал дир цига порядок оттаяра.

Бакъдар аьлча, цунах дукха ха ялалехьа беркат даьлар: шура дукха а дукхагIа тела даьлар доахан.

Ший хIара деннара практически болх хIанзарчоа оттаьча планагIа бу массазарча комиссе, цхьабакъда бIарччача шера лаьрхIа перспективни план а йолаш я цун.

Совета сессашкеи исполкома заседанешкеи докладаши содокладаши кийчъелга — массазарча комиссе гIулакхашта юкъе дукхагIа лелаеча формаех цаI. Уж массаза а планаца хул. ХьалххагIе а белгалду, дергдолча къамаьла керттера материал хьан, мича хана хьачулургья. Иштта из хьалххагIе а вIаштIехьъяккхар цхьа молагIдола формаца лелаеш хIама дац. ХIара доклад а содоклад а ерригача комиссена хетар тIадолаш мила ма-езий.

Масала, укх шера 28 февралe хиннача Совета аргIанарча сессе дийцаю «Совхозе доахана Iадаккхарах» дола дош. Из дош дувца оттадаьдар комиссе члена Дахтаев Сурхос предложени ярах Депутаташа хьинаре дакъа лаьцар «Совхоза кхашкарча балхий леламах» дола доши «1976 шерара хьувкъам бахьан долаш лоаттабеча къовсамера кхашкарча къахьегамхой декхараш» яха доши сессе дувца кийчдеча а.

Сенах хьахулаш я массазарча комиссе планаш? Эггара хьалха цун члений предложенеехи ловрехи. Царех хIаравар массаза а наха юкъе хул, юртахой, балха тIарча новкъостий вахар миштад гуш хул. Вахаро дика хьехам лу. Дукха лоархIаме хIамаш хьалхадоах цо. Хьожаргда вай, масала, укх тайпарча гIулакхага. Депутата, совхоза болхлочо Тайсумова Яхас еннача предложенегIа шекара свеклай кхаш малагIча хьал тIа да хьажа лаьрхIар массазарча комиссе. Из дош гIоттадара маIан фу дар аьлча, шокара свеклаш тIайола дукха лаьтта гектарнищашта юкъе ший хайнахьа дIа ца декъаш а дица, из ерригa культура оасаро йове тарлуш дар гIулакх. Массазарча комиссе членаш шоай ханнахьа юкъегIортар бахьан долаш кхоачамбоацараш сихха дIадаьхар.

Массазарча комиссе балха плана тIа тIахьожама формаш бе-бе я: рейдаш яр, тохкамаш дар.

Март бетта юххье дIаювргйола материал миштай хьожаш совхоза складашка тохкам бир комиссе. Депутаташ къаьстта чIоагIа хьежар фуна юкъе нувхаш йий Кхашкара балхаш дика дой хьожаш рейд йир Совета активистий новкъосталца. ХIаьта май бутт бовш комисси хьежар пропашной культурашта Iупал миштa ду а парца удобренеш тессий а. Шоаш зийначоа, де лерхIачоа, хетачоа вIаши дагабаьлар депутаташи активисташи, гIулакх фу даь товдергда цхьана къоастадар духьа.

Гойски юрта Совета территоре тIа уллача Мичурина цIерагIча совхоза кхашка хIанз балхаш сихденна ха я: хийнца чуэцаш латт ка бола ялаташ, баьцадаараш, сом, доакъараш. ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера хьувкъам бахьан долаш чIоагIа къовсам латт. Иштта шортта де хIамаш долаш ба юрта боахама дешашта йолча массазарча комиссе членаш. Уж хьеж механизатораштa кийчду даа хIама миштад, кхашкарча къахьегамхой быти культурни салоIалгеи миштa вIаштIехьдаьккхад, цар арахец «боевой листокаш», «Молнеш», социалистически яхьа итогаш ю, тайп-тайпарча темаех лаьца лекцеш, беседаш ю.

Гойски юрта Совета исполкомо, депутатехи общественностахи ког гIортолга а еш, боахама кулгалхошца айхха бувзам а лоаттабеш, халланза новкъостал ду совхоза цун производственни гIулакхашка.

Моттигерча Совета теркама юкъмоттиге латт лаьттах, органически минеральни удобренеех пайда эцара. Техника тоаяреи дIаоттаяь лоаттаяреи, хьаеча продукце дикали эффективности тоаяра, плаяаши социалистически декхараши кхоачашдара дешаш а совхоз боахамеи экономически гIулакхашта дегIайоалаярца дувзаденна дукха кхыдола дешаш а.

Юрта Совето совхоза доккха новкъостал ду кхашкара балхаш сихденнача хана Совета территоре тIарча учреждениешкареи предприятешкареи болхлойи гIулакхера нахи, хIаьта иштта пенсионераш, цIен ноанэй, кхы тайпа нах цу гIулакха оарцагIа а боахаш.

Укх шера депутаташка хьехама болх а байта, исполкомо цIен ноаноштеи пенсионераштеи тIадиллад салпараш лелаелга. ЦIен ноаной, школьникий низаца оасар дир 58 гектара тIарча хьажкIашта, дукха доакъар кийчдир общественни хьайбашта.

ЦIи яларахи лочкъорахи ялат лорадара болх дика делабу депутатски посташа, кхашкарча дозорнеша. Халкъа тIахьожамхоща цхьана дийнахьа а бус а кхашка, бригадашка, фермашка дежурство лелаю депутаташа. Цу дерригача гIулакхаша боахама новкъостал ду иттлагIча пятилетка хьалхарча шера тIаийца декхараш кхоачашдара.

Цхьа бахьан доацаш дац укх шера хьалхарча ялх бетта района Советаша лелаьча социалистически яхье Гойски юрта Совета исполком хьалха ялар. Толаме кхоачашъяьй бахача нахагара дулх, тха, кхыйола юртбоахама продукташ эцара план.

Дика традици я Гойски Совета исполкоме — дIа а хьа а эцаш болх лелабара низах ког гIортолга яр. Керда хержача Совето массазарча комиссеш вIашагIъехкачул тIехьагIа, Совета цу органий членашца совещани ю исполкомо, цига царна йовзийт комиссе балха хьакъехьара положени, хьалда масалаш а кхувлаш дIахьокх планаш миштa уттае еза, эггара хьалхарча аргIанна уйла сенна тIаяхийта еза. Цу тайпара беседа яь яьнначул тIехьагIа юрта Совета исполкома председателеи секретареи комиссе членашца цхьана балха план оттаю. Дика хьехамаш ду депутатий творчески уйла, цар инициатива сомаьяккхар духьа.

Бакъдар аьлча, юрта боахама дешашта йолча комиссе гIулакхаш деррига-м лелац вIаштIехьа. Кхоачамбоацарех лархIа доагIаш да цар опыт цхьане а вIашагIтохаш ца хилар, цудухьа из кхычарга дIакхача йиш йоацаш юс.

В. МАРЗИЕВ,
Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета организаторски отдела инструктор.

«КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ КЪАХЬЕГАМХОШТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

1974 шера 18 январе арадаьннача СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа дукхача шерашка щIеца болх барах а дика къахьегар бахьан долаш а СССР Лакхехьарча Совета Президиума цIерагIа «Къахьегама ветеран» яха медаль лейла:

ЛЕНИНСКИ РАЙОН:
«Красный молот» яхача заводе гIолла

Алныкина Анна Акимовнана — йоаккхагIйолча техника.
Башков Георгий Ивановича — шофера.
Винник Моисей Макаровича — болхлочоа.
Гриченко Елизавета Ивановнана — электросварщика.
Зибаров Михаил Ивановича — мастера.
Закарян Сергей Аванесовича — кузнеца.
Иодис Михаил Дмитриевича — мастера.
Игнатов Петр Тимофеевича — шофера.
Иванов Николай Владимировича — стропальщика.
Кравцов Петр Павловича — медника.
Левашов Михаил Григорьевича — крановщика.
Маркарьянц Григорий Александровича — шофера.
Николаева Ядвига Николаевнана — кладовщика.
Найденов Иван Александровича — цеха начальника заместитела
Просянов Иван Сомойловича поездаш вIашагIъехкачоа.
Петров Михаил Михайловича — термиста.
Полещук Евгения Викторовнана — штамповщика.
Саканян Полина Константиновнана — пневматически жIовна машиниста.
Утесова Мария Исаковнана — водонасосни станце машиниста.
Шаулова Рая Рафаиловнана-болхлочоа

«Грознефть» яхача производственни объединене гIолла

Алексеева Вера Фоминичнана — кассира.
Арнольдов Евгений Алексеевича — отдела начальника.
Барошина Ксения Николаевнана — йоаккхагIйолча бухгалтера.
Бабукова Елена Михайловнана — центральни Iилма-тохкама библиотека директора заместитела.
Даньшин Яков Матвеовича — воаккхагIволa инженер хинначоа
Нечаев Василий Ивановича — керттера бухгалтер хиннaчоа
Потапова Антонина Ивановнана — йоаккхагIйолча инженера.
Самофалов Леонид Семеновича — начальника заместитель хинначоа.
Филонова Лидия Ивановнана — отдела начальник хиннaчоа
Шевченко Александра Алексеевнана — центральни Iилма-тохкама библиотека директора.

Нохч - ГIалгIай пачхаьалкхен университете гIолла

Васильева Лидия Владимировнана — йоаккхагIйолча преподавателa.
Глущенко Олимпиада Прокофьевнана — швейцара.
Измайлова Мария Власовнана — кафедра заведующи хинначоа.
Литвинов Михаил Николаевича — воаккхагIволча преподавателa
Мальсагова Тамара Тонтовнана — кафедра доцент хинначоа
Пивоваров Николай Евгеньевичe — кочегара.
Погуляйченко Василий Георгиевича — воаккхагIволча преподавателa.
Пыхачев Георгий Борисовича — кафедра заведующена.

Академика М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта институте гIолла.

Башилов Борис Николаевича — доцента.

Нохч-ГIалгIай радиотелецентре гIолла

Жуков Афанасий Иосифовича — цеха начальника.

Нохч-ГIалгIай АССР чурча гIулакхий министерстве гIолла

Бурков Петр Гавриловича — исправительни балхий инспекце начальника.
Золотухина Елена Константиновнана — секретарь - машинисткана.

Медицински училище гIолла

Мальцева Надежда Александровнана — производственни дешара директора заместитела.

Нохч-ГIалгIай аптека управлене гIолла

Тонконогова Клавдия Ивановнана — рецептара.

№ 1 йолча поликлинике гIолла

Батманов Александр Ивановича — лора.

М. Ю. Лермонтова цIерагIча театре гIолла

Валентинов-Миллер Эрик Эдуардовича — керттерча художника.
Казанский Борис Константиновича — артиста.
Кулагина Тамара Евгеньевнана — артисткана.
Чипиженко Нина Федоровна — артисткана.

Трамвайно-троллейбусни управлене гIолла

Даудова Надшевид Шауловнана — вахтера.
Пучкова Нина Александровнана — электромонтера.

Республикански больнице гIолла

Гусева Мария Константиновнана — швейцара.
Гулумян Анна Ильиничнана — медсестрана.
Гузева Анастасия Ивановнана — санитаркана.
Горбачева Нина Дмитриевнана — санитаркана.
Ермакова Евдокия Павловнана — санитаркана.
Заветная Ольга Федоровнана — медсестрана.
Зоря Александра Андреевнана — ординатора.
Колтуницкая Нина Игнатьевнана — ординатора.
Коваленко Евдокия Филимоновнана — санитаркана.
Машенцова Полина Федоровнана — швейцара.
Мареева - Павленко Ефросинья Петровнана — болхлочоа.
Нелюбина Валентина Георгиевнана — отделене заведующена.
Плошенко Маргарита Николаевнана — медицински сестрана
Привалова Екатерина Ивановнана — медицински сестрана.
Репина Юлия Ивановнана — сестра-хозяйкана.
Ростопша Мария Тихоновнана — санитаркана.
Свешникова Анаида Минаевнана — кадрашта йолча йоаккхагIйолча инспектора.
Толстокоренко Мария Анатольевнана — санитаркана.
Уметова Анастасия Андреевнана — ординатора.

Шитикина Галина Максимовнана — санитаркана.

Нохч-ГIалгIай республикански госпитале гIолла

Антонова Таисия Александровнана — йоаккхагIйолча медсестрана.
Бологова Екатерина Семеновнана — медсестрана.
Белошевская Ирина Петровнана — медицински сестрана.
Демидович Лидия Семеновнана — лаборанткана.
Коровина Мария Карловнана — лифтера.
Крышман Леонид Иосифовича — склада заведующена.
Мордвина Евдокия Васильевнана — санитаркана.
Одинцова Валентина Васильевнана — лора.
Репченко Александра Юрьевнана — экспедитора.
Ционская Мария Львовнана — гардеробщицана.

«Сельхозтехника» Нохч-ГIалгIай республикански объединене гIолла

Алмакова Антонина Ивановнана — боахама заведующена.
Котикова Варвара Алексеевнана — йоаккхагIйолча инженера.

Мушкетова Зоя Яковлевнана — отдела начальника.
Яковлева Ольга Алексеевнана — инженера.
Ибрагимов Саих-Хьасан Ибрагимовича — инженера.

«Связьстрой-2» № 209 йолча дIа-юха лелача механизированни колонне гIолла

Русанова Мария Александровнана — нормировщика.

«Родина» яхача кинотеатре гIолла

Атанова Софья Григорьевнана — контролера.
Акопян Саак Хачатуровича — хьехочоа.
Зрайченко Дмитрий Павловича — пожарника.
Каменщикова Нина Михайловна — болхлочоа.
Кузнецова Клавдия Степановнана — кассира.
Мамулов Захар Ильича — киномеханика.
Рахман Людмила Ивановнана — кассира.
Саркисьянц Грачья Гайковнана — йоаккхагIйолча бухгалтера.

Грозненски консервни заводе гIолла

Дидигов Алхаста Ахьмада — болхлочоа.
Доценко Иван Васильевича — столяра.
Емельянова Наталья Ивановнана — болхлочоа.
Логунова Евдокия Георгиевнана — швеяна.
Мороз Галина Ивановнана — отдела начальника.
Прозорова Александра Ивановнана — болхлочоа.
Ромашева Нина Андреевнана — болхлочоа.
Тишкова Матрена Никифоровнана — лаборантка.
Шевченко Анна Максимовнана — бухгалтера.

Грозненски кога гIирса беча фабрике гIолла

Ханова Зинаида Александровнана — болхлочоа.

Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене № 105 йолча дIа-юха лелача механизированни колонне гIолла.

Ломоносов Яков Павловича — газосварщика.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный, 21 июль 1976 шу.

Воронежски областа Богучарски района Кирова цIерагIча колхозе дика хьийкъад ялат. Укх шера боахаме хьуакъам чоалханеча хьалашка чуэцаш латт. Каст-каста делхача догIаша вIаштIехьдалийтац доаггIача тайпара ялат хьакха. Колхоза къахьегамхоша доккхача хьийарца къахьег 10 дийнахьа ялат чуийца даккхар духьа.

Боахаме механизаторашта дика хьалаш вIаштIехьдаьхад. Походни столови, салаIара кийчъяь палаткаш йолаш кхаш тIа дIа-хьа уха станаш кийчъяьй. Механизатораштa эшаш дола товараш автолавкаша хьатIаккхуxь.

Кхай тIарча стане хIара балха денна итогаш ю. ХIаьта дикагIйолча комбайнераштa кочалларах йола вымпел лу.

СУРТА ТIА: ялат чуийцача пхе денна дика хьокхамаш даьха А. Брин даькъала вуьца баьхкаб пионераш.

В. КОЖЕВНИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДИКА КЪАХЬЕГЕИ САЛАIЕИ ХОВ ХЬАЬШАШТА

Дукха ха яц вайнцига гаьнарча Прибалтика вежарашха йолча Латвера студенчески гIишлонотряд ена. Цхьабакъда, цу лоайцача хача доккхий хIамаш карагIдаьннад кагийча нахан мехкараштен.

«Родина» яхача баьцадаарий совхозе къахьегаш ба уж. Укх деношка со хилар цу совхозе ваха. Са къамаьл хилар «Латвия-76» яхача лагера комиссар йолча Лобанова Наташайца, «Дзинтис» яхача отряда командираца Эрик Йоненца. «Фуд шоана эггара дукхагIа тхаьнцига дезаленнар? — аьнна аз хаттар дича, Эрика йоах: «Нохч-ГIалгIайчене эггара хьалха нийсленнад тхо. Хоза моттиг я яхаш дукха хезадар тхона. Кавказе хила массане а тарлац. Тхо чIоагIа безаме тIайцар, моаршал хьаттар. ХIаьта из тхона дезаделар. Доккха доттагIал тоссаленнад тха совхоза къахьегамхоща. Лоамаш бIаргадайнад. Нохч-ГIалгIайчен истори Iомаду оаха, исторически моттигашка хьеж, каст-каста баьца даараш леладераштa концерташ увттаду, дукха ца говш доамашка гIорца. Велакъежа тIатехар цо: лаьтта агар а дайнад тхона укхаза. Бакъдар аьлча, тхо цу бус дикка кхераденнадар!»

Дика къахьег цар. ХIаране 150 процент кхоачашъю балха норма. Укхаза шоашкара масал гайт Прикулис Виестурса, Строде Ритас, Пахомова Ленас, Клиндисане Интас, Кореник Викториас, Ясман Наташас, Власова Татьянас, Белостоцкая Мариас, Шелест Александра, Дорошенко Анатоле.

ХIаьта вай хьаьшашта-м дика салаIа а хов. Каст-каста укхаза хул салаIара сайренаш, викторинаш, диспуташ, карнавалаш, экскурсеш.

Iуйрийна кхетача маьлхаца, эшарашца, иллеица, пандара оазаца долалу студентий керда къахьегама ди.

Д. КАРТОЕВ,
тха штате воаца корреспондент.

ДОАХАННА — ШОРТТА ДОАКЪАР

Урус - Мартановски районе чIоаггIа уйла тIайохийт хьатIадоагIача Iанна доакъараш кийчдара. ХIанз ялаташ чуэцаш а латташ ха сагота яле а, боахамашка сикъяь хьоккхаш латт эрий тIаяьнна баьцаш, селажа лаьрхIа люцерна, вIашагIъэбаь дIабийна хиина кени горохи. Района дерригача боахамашка раьза хиина тIайцаб Сунжевски районерча «Путь к коммунизму» яхача колхоза къахьегамхоша цхьан шеран ах шеран тоъал доакъараш Iалашдергда вай аьлча республикерча дерригача юртбоахама къахьегамхошка баь тIахьехам. ХIара боахаме къаьстта цу гIулакха лаьрхIа вIашагIъехка бригадаш я, шоай кара низ бола техника а йолаш Мехотряда механизатораш шоаш ба доакъар хьокхараш, хьагулдераш, тракторни лафеташца пIакхухьараш.

Цхьашадолча боахамаша хIара денна 60—70 тонн доакъар дIаоттаду. Соахкарчул шозза гаргга лакхагIа я агрегата, хIара болхлочун къахьегама овсарле Къаьстта доккхий толамаш доах «Горец» яхача совхозерча доакъар кийчдераша. Из тамаш а яц. ХIанз аьлча, укхаза дулха лаьрхIа чуоттадаь кхоабаш къона доахан а шурийна лелаdеш дукхa доахан а да. Дукха доакъар эш царна. ХIанзe а денз цу гIулакха гIайгIа йийча йиш хургья хьайбай продуктивность Iан замалахьа лох ца ялийта, хьайбаш гIел ца далийта. 1500 тонн сенаж йолла езаш план я совхоза. ХIаьта хIанале еллар 1000 тонн совгIа я.

Дукхьашха хьекха люцерна доакъарийна лаьрхIа кIоаг чуеллай «Красноармейский» совхозе а. 300 тонн совгIа я из. Бакъда, мангалашца баьцаш хьоккхилга вIаштIехьдаьккхадаш укх боахаме. Совхоза лаьтташка дукха моттигаш я баьцех тоаенна латташ, мангалца мара хьоккхалургйоацаш Доакъар алсамдаккхара боккха кхоачам хургбар из хьекхача.

Доакъар кийчдара болх дика вIаштIехьбаьккхаб «Гехинский» совхозе а. 200 тонн дикача сенажа лаьттах еллай шин дийнахьа. Укхаза хIара кIиранна цкъазза, шоатта дийнахьа, доакъараш кийчдара субботникаш ду. Дукха нах арабувл цу деношка. Къоаной а хул царна юкъе. Мангалашца баьцаш хьоккхилга а вIаштIехьдаьккхад укхаза. Гехинцаша дош деннад укх шера 650 тонн доакъар аргIаш а даь дIаоттаде, 10 эзар тонн силоси 11 эзар тонн сенажи лаьттах йолла.

Шоай балха хьинар лаьгI ца долийташ, массаза а санна гIулакх дIахьош ба Мичурина цIерагIча совхоза къахьегамхой а. Шера планагIа 1000 тонн лаьттах йолла езаш хиина сенаж 1200 тонн гаргга еллай. Массанечул а лакхагIа я къахьегама овсарле мичуринций: хIара денна 200 тонн гаргга доакъар гулду цар. Царна яхье а бувлаш доакъараш кийчду «Труд» яхача совхоза доакъараш кийчдераша а. Шин дийнахьа 200 тонн гаргга доакъар кийчдир цар. Шоай боахамашкарча хьайбашта декъа а чам бола а доакъараш кийчдара гIулакха дика толамаш доах «Урус - Мартановский» совхоза болхлоша а. План 430 тонн йолаш цар хIанзле а лаьттах еллай 500 тонн гаргга тIехдика сенаж Дулха лаьрхIа пачхаьалкхена дIалвла кхоабаш дола къона доахан лоаман даьгIенашка дажа дахийтал районерча цхьайолча совхозаша. Биъ—пхе бетта шоай доахан лоаман даьгIенашка доажадергда «Горец» «Гехинский», «Труд» яхача, Мичурина цIерагIча совхозаша. Доахан ийца лоам бахача скотникаша тIаийца социалистически декхараш доккхий да: хIара бежана денней бийсанней юкъера лаьрхIача 450—500 грамм дулх тIадеттадалийта.

Шеко яц, хьайбай продукташ яхара урус-мартановцаша шоашта хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашдергхилара. Укх шерарча планагIа района дерригача боахамий Iалашъе езаргья тIехдикача аьла 3 эзар тонн, 6 эзар тонн гаргга сенаж, 43 эзар тонн совгIа силос, 1500 тонн гаргга витаминни хьоар. Уж декхараш кхоачашдара мел эша хьалаш кийчдаьд боахамий доакъараш кийчдераша: низ бола техника, шоай гIулакхах дика кхеташ болча нахага дIаденна кхыдола гIирсаш, балха овсарле лакха йолаш къахьегаран салаIаран дола аьттонаш.

Иштта барттайна, «хIара балха денна — дикала Знак» яхаш девиз а йолаш балхаш ду боахамий доакъараш кийчдараша. Шерра социалистически яхь яьржай царна юкъе. ХIара дийнахьа баьча балха итогаш ю, кхаь дийнахьа а пхе дийнахьа а толамаш даьхараштa карара кара тела цIе байракхаш лу, хьалхара моттигаш яьхарий сийна арахец «молни», къахьегама листокаш. Доакъараш кийчдерий коллективашта юкъе шоай хан-ханнахьа тайп - тайпарча темаех лаьца беседаш ю, къахьегама толамаш алсамдахара тIадерзадаь кхыдола гIулакхаш чаккдоах. Цу дерригача хIамаша торо лу царна шоашта хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашде.

С. МАДАГОВ.

---

9 АВГУСТЕ 5 ШУ ДИЗАД СССР-ан ИНДЕНЕИ. ЮКЪЕРЧА МАШАРА, ДОТТАГIАЛА, ЦХЬАНА ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДАРА ХЬАКЪЕХЬА ДОГОВОР ДАЬ

СССР—Инди: доттагIал чIоагIлу

Дукха шераш хьалхагIа тIехваьнна воккхача Инде политически пачхаьалкхен деятела Джавахарлал Нерус хургдар ховш аьннад, Инде халкъан Советски Союза халкъан юкъера гIулакхаш тIатIа айхагIа а безамегIа а хургда. Вахаро керд-керда тешалаш гойт Инде сийлахьвоккхача вiIий сакхувш хиннараш бакъдеш.

Советско - индийски юкъмоттига белгалагIа йолча оагIоех цаI — дунен халкъашта юкъерча хIанзарча хьала лоархIамегIарча дешашта шин мехка позицеш цхьатара хилар, кхоxкам кIаьлбар духьа, вай планетера машарн кхерамзлен бахьан долаш къовсам лоаттабе лаьрхIа уж хилар. Инде чакхйоаха блокех дIа ца кхетара политика лоархIаш кхетаеш йолча Советски Союзо цкъа санна, дукхаза а дIакхайкадаьд, из политика массане юкъара машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлен хьаллоаттаяра лоархIаме фактор хилар. Шин аргIанна машар безаш йола СССР-а политика а массаза а чIоаггIа хьаллоацаш я Инде Республика оагIонгахьара. Из цIаькха а белгаллаьккхар Инде премьер - министра Индира Ганде укх шера июнь бетта ше СССР-е ена йолаш.

Халкъий машари кхерамзлен бахьан долаш, массе оагIорахьара цхьана леладу гIулакхаш дегIакхувлар духьа лоаттабеча къовсамерча шин мехка кхотабаларон цхьоагIон хьахьокх 1971 шера 9 августа СССР-ан Инденеи юкъерча машара, доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьа даь Договор. Дунен халкъашта юкъе Iаламате боккха лоархIам болаш долча цу документа кулгаш яздаь пхи шу дизара вай шин мохк накъабода вIашин юккъера доттагIален корта болен бувзамаш тIа-тIа дукхагIа шерлучен кIоаргIлучен хьалашка.

Машара, доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьа даь советско - индийски Договорн, 1973 шера ноябрел укх шера июнел Л. И. Брежневи И. Гандии вIашагIкхийттача хана кулгаш яздаь документаш дунен халкъашта юкъера хьал ерригача Азе чIоагIа лоаттадара лоархIаме фактор а хиина дIаэттад. Ахаш совгIа эдамаш дахача континенте чIоагIа машар оттабар дерригдунен - исторически лоархIамера гIа баккхар хургдар ерригa вай планета а чулоацаш халкъашта машари кхерамзлен Iалашъяргахьа.

Советско - индийски юкъмоттига опыто дог тешадеш хьахьокх, тайп-тайпара общественни системаш йолча пачхьалкхенашта юкъе мел айхан массе тайпарен бувзамаш хила йиш я, нагахьа санна пар политика хьаллоаттаер халкъий машари кхерамзлен бахьан долаш агрессенен колониализма ерригача формаштен духьала лоаттабеча къовсама идеалаш хилча. Цу дикача масало тIа-тIа шерагIа воздейства ергья дунен халкъашта юкъерча вахара.

СССР-ан Инде Республиканен юкъе тоссаленнача, цхьатара бокъонаш йолаш, вIашин лоархIаш, тешаш хилара ларда тIа латтача гIулакхаша къаьгта тешал ду «кхоалагIча дунен» мехкаштен социалистически пачхьалкхенаштен юкъера тIа-тIа чIоагIлуш латта бувзамаш беркате хилара.

Инде Республика премьер-министр Индира Ганди укх шера июне СССР-е ена йолча хана цун сийна оттадаьча шун тIа ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева аьлар: «ЧIоагIала а дикала а техкамех чаккдаькхал машара, доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьа даь советско - индийски Договор. ...

Политически, дипломатически, экономически, культурни вахара ерригa оферашчу а лоацаш, массе оагIорахьара цхьана гIулакхаш леладара ларда тIа латт советско - индийски доттагIал. Хоьш машара, Советски Союзо тоъал доккха новкъостал даьд Индена индустре лоархIамегIарча доакъошка экономика пачхаьалкхен сектора лард хьаяра.

Машара, доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара пхи шу дизар вай халкъашта белгалдоакх шоай экономика айеча тоъал доккхий толамаш а доахаш. Укх тIеххьарча шерашка дIахо дегIадаьккхад промышленноста керттера доакъош: металлурги, машиностроени, энергетика, мехкдаьтта, кIора, кхыдараш. Цо йоккхий торонаш хьаийллай мехка хьалхашка латта вахара лоархIаме проблемаш къоастаяра.

Советски наха доаккхал ду вай мехкаша цхьана леладу гIулакхаш бахьан долаш экономически кхычарех тийша хIама доацаш чIоагIъялара гIулакха Инде доккхий толамаш дахарах. Эггара хьалхарча аргIанна доагIа из юкъмоттигера позицеш пачхаьалкхен бе йоахача индийски индустрена. Вай доттагIала бIалгIаш санна индийски лаьттан тIа уьагIъяха латт Бхилаерен Бокароерен. Хардварa а Ранчера а, Кайялерен Дургапуререн индустриальни гигантташ. Укх тIеххьарча шерара башха - дика событи а хиина дIаэттар Бокарорча комбинате Къулба - Малхбален Азе шийна ниисса кхы цхьаькха йоаца дIайха долча хана болатах оатхалаш ю «2000» стани шоллагIа домени пийшки болх бе йолаялийтар. ХIанзле а СССР-о новкъостал а деш хьалъьяча предприятешта кхоач мехка хьаеча машиностроене продукцех 25 процент, турбогидрогенераторехи кхыча электрооборудованехи 60 процент, болатах 30 процент совгIа, электроэнергетиках 20 процент, доаккхача мехкдаьттах 60 процент, доаккхача аьшка рудах 15 процент. Советски Союзо новкъостал а деш индийски лаьттан тIа хIанзле а хьалъяь яьнна е хьалъеш 80 совгIа йоккха промышленни объект я.

Шийна болча аьттон духьа доацаш вежарашха новкъостал дарах индийски халкъо ший сийлахь - доккхача лоалахочоа дег тIара баркал оалаш хилар къаьстта дика хьаккхайкадир Инди премьер - министра Индира Ганде укх шера июне Йоаккхача Кремлевски двореце ше къамаьл деш. Цо аьлар: «Оаха тхоай оагIонгахьара къаьстта чIоагIа мах бу Советски Союзо деча новкъостала дукха из хиларах санна, иштта массе оагIорахьара хиларах а, хIана аьлча цо тхога йиш хилийтай пачхаьалкхен секторе еза - йоккха промышленность хьае, Инди кхычарех тийша хIама доацаш хулга чIоагIде».

Советски Союзои Инде Республикои цхьана леладу гIулакхаш лакхача темпагIа дегIаух юртбоахама даькъе а. Инде кхашка болх беш я 35 эзар советски трактор. ТIа-тIа алсамъовл пачхаьалкхен механизированни фермаш, хIаьта царна йола образец а хиина дIаэттай Суратгархера пачхаьалкхен ферма.

Боарам боацаш дукхагIа а хиннай, чIоагI а еннай атомни энергех маьршача гIулакхаштa пайда эцар, вычислительни техника, электроника, космос тахкар санна долча доакъошка шинна а мехка Iилмахоштa юкъера контакташ. Советскии индийскии Iилмахоша цхьана леладеча Iилма - технически гIулакхий йоккха котало а хиннай. ЧIоагI а «Арабхата» яха эггара кхетача индийски Лаьттан оштича 1975 шера апреле советски ракета ... Советски Союз территоре тIара сигала хьажабаьр.

Дикка шерденнад вай мехкашта юкъера торговни бувзамаш. Тахан Инде эггара керттерча торговни партнерах цаI СССР я, хIаьта Инди торговни оборотага диллача дегIаухача мехкашта юкъе Советски Союза эггара хьалхара партнер. СССР-о Индера тIа-тIа дукхагIа ийду традиционни доаца керда товараш, хIаьта царех дукхагI дараш советски новкъосталца хьалъьяча предприятеша хьадеш да. БелгалдаккхагIа догIа, промышленни объекташ хьалъеча хана вай цхьана леладу гIулакхаш санна, иштта вай мехкашта юкъера торговли цхьатарарча доакъоех лелаеш хилар а хIаьта расчеташ индийски къаман валютаца — рупешца ен хилар а. Цун маIан фуд аьлча, вай дIакхухьийтача советски машинехи оборудованехи, дефицитни бедалахи материалехи боагIа мах Инде ший промышленностен юртбоахамен продукцеца хьатокх, хIаьта из цун халкъа боахама чIоаггIа гIойле йолаш а да.

Вай мехкашта юкъера гIулакхаш толаме дегIаух культуран искусства дакъе, чIоагIлу вай общественни бувзамаш. Шин мехка халкъаш кхы а дукхагIа вIашин гаргаденара, вIашин дагара дараш кIоаргагIа кхетадара новкъостал деш бола боккха болх бу вежарашха йолча обществаша — ОСИД-он ИСКО-ан Индийско-советски культурни обществана керте латт Советски мехка воккха доттагIа К. П. Ш. Менон. ДоттагIала обществаша хIара шера деш дола доттагIала месячникаш, кинофестиваллаш, делегацеш дIа-юха ахийтар лоархIаме событеш я вай мехкий культурни общественни вахаре.

Шеко яц Советски Союзои Индеи массе даькъе — политически, экономически, Iилман, культурни, кхычахьа — цхьана леладу гIулакхаш шерагара шерага дукхагIа дегIаухаргхилара. ХIанз вIаштIехьлоалаш латт шинна а оагIонна гIойле йолаш дола, къахьегама кооперацн ярен из вIашин бекъарен, вай боахама потенциалаш вIашин дIакхоачашъяра ларда тIа латта цхьана леладу гIулакхаш. КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев 1973 шера Инде вахача хана социализма керттерча мехкаш Азен эггара йоккхагIчарех йолча пачхаьалкхенен юкъе духхьашха йIаьххача хана экономически торговни соглашени йир. Цу документо 1988 шерага кхаччалца белгалбаьккхар цхьана леладеча гIулакхий лостами цар лерхIараши.

Укх шера машара, доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьарча Договора пхи шу дизар белгалдоаккх миллионаш болча советски нахен индийцашен. Шин лоIаме йолаш 29 шу дизар 15 августе белгалдоаккхарца Инде Республико. Деза денош тIаккхоачаш вай мехка къахьегамхоша цIаькха а дIакхайкаду прогресс бахьан долаш, кхычарех тийша хIама доацаш ше хулга чIоагIдар духьа, дерригача дунен тIара машар бахьан долаш индийски халкъо лоаттабеча къовсаме шоай цунца дег тIара солидарность хилар. Берригача советски наьха дег тIара доттагIала уйла хилар къаьстта къоагадаь дIааьлар КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева укх шера 8 июне ше къамаьл деш. Инде премьер - министрага Индира Гандега а цунга гIолла дерригача индийски халкъага а ше йист хулаш, цо аьлар: «Шун правительства, къахьегам дукха безачей талант йолчен дерригача Инде халкъо керда толамаш дахар лов тхона. Цунна дувзаденна цIаькха а дIаале мукъаба соца: Советски Союз хила а хиннай, я а я, хург а я Инде индийски халкъа тешаме доттагIа».

Николай ГОЛДИН,
СССР-ера йоккхача индустриерча предприятешта хьалхара индийски доттагIала Обществота президент.

(АПН).

Шерра яхь йоаржаяь

Гурахьа ялата йийна культураш ма-могга сихагIен дикагIен чуэцара, пачхаьалкхенга ка боля ялат дохкара хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаяь къахьегаш ба укх деношка Шалински района «Джалка» совхоза кхаш леладераш, механизатораш

ХIанзле 2327 гектара тIара чу а ийна 3100 тонн ялат дIаденнад цар пачхаьалкхенга, хьалхъа боахама планагIа укх шера 1850 тонн мара дIадала ца дезача

Дика хьийкъад ка бола ялаташ ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 23 центнер йоал, план 20,5 центнер йолаш.

Ялат чуэцача къаьстта хьинаре къахьег комбайнераша А. Элицханова, Б. Жаладиева, Х. Эзашева, С. Тесаева, шоферашa А. Яхьяева. А. Хачаева. Ш. Шовлаева. С. Амерханова кхычар балха норма 150—160 процент кхоачаш ца еш ди дIадахийтац церех хIаране

З. БЕРСАНУКАЕВА,
Шалински района «Джалка» совхоза кавран отдела йоккхагIа йола инспектор.

ДЕКХАРЕХ ДИКА ЛОАРХIАБУ

КПСС XXV съезда накъабола хаш а съезда решенеш кхоачашъеш а керда, доккхагIдола декхараш тIайийцадар шоашта Шалински района юртбоахама болхлоша. ХIара болхлочун колхозхочун шо-шоай да социалистически декхараш. Юртбоахама хIара къахьегамхочо, ший торонашка хьежжа, МТФ, юртбоахама участкай, колхозий, совхозий болхлой собранешка кердадаьхар шоай декхараш.

ХIара даькъе лелаеча социалистически яхьа условеш оттаяьй хIара болхлойн профсоюзни комитето. Кийч а чъ тIайийцай моральни материальни поощрени яра формаши гIулакхаши. Доаханга Iадаккхийтара гIулакха юртбоахамен заготовкайн Союза райкома чуйоагIача коллективашта юкъе эггара дикагIча хьал тIа яр XX партсъезда цIерагIа колхоз. Масала укх шера хьалхарча ялх бетта планагIа 50 тонн декхарегIа 53 тонн доккха лаьрхIа хиина дулх 71 тонн е 134 процент, соахка цу ханна декхачунца нийсдича 26 тонн дукхагIа дехкад. ДекхaрегIа 350 тонн йохка лаьрхIа хиина шура 389 тонн е 111 процент, соахка цу ханна екхачунца нийсйича 158 процент еxкай. ХIара кхоабача Iатта продуктивность декхарегIа лаьрхIача 1200 килограммана меттел 1240 килограмм е 103 процент, соахка цу хана хиннaчуница нийсйича 105 процент хиннай.

Къаьстта дика толамаш лаьхад XX партсъезда цIерагIча колхоза доярка Умарова Хьавас — планагIа 6 бетта 1050 килограмм якхха лаьрхIа хиннача метте, цо 1697 килограмм е 161 процент шура яьккхай, Ахмадова Яхас — 1050 килограммана меттел, 1622 килограмм е 160 процент, «Автуринский» совхозерча Iаьсий лелаеча Чикаева Зималус хIара Iасилга деннен бийсаннен планагIа 450 а декхарегIа 500 ч грамм тIадеттадалийта лаьрхIа хиина дулх 650 грамм тIадеттадалийтад. БIаьстач юкъера культураш шоай ханалхьен дикен дIа а ийнай, оазарах дIен а яьй «Джалка» яхача совхозерча Саидов Баудина, «Автуринский» совхозерча Чамаев Сум-Iумара, «Предгорный» совхозерча Мусалаев Оалхазара, хозерча Федоров Юрий, Салдулаев ИбрахIам, Абдулаев Саламу, «Автуринский» совхозера Мусаев Махьмади Рамзани, кхыбараш. дукккхача кхычар мехотрядаша.

Шекара свеклаш тIехдикачa хьал тIа я «Джалка» яхача совхозерча Муслиева Тамаре бригада, «Шалинский» совхозерча Энгласова Совхунтан Исаева Хьавайн, Куйбышева цIерагIча колхозерча Абдулвахабова Асьета звеньяшка. Цу ерригача звеноша, республика химикаша дIадоладаь дика гIулакх хьал а лаьца, «ХIара кхайна — дикала Знак» яхаш девиз а йолаш къахьег 10-ча пятилетка хьалхарча шера. ПланагIа 200 центнер даха лаьрхIа мерза овлаш хIара гектара тIара 400 центнерал кIезигагIа доацаш даха дош деннад звеньевзйша.

Укх шера ялаташ чуэцача во доацаш толамаш доах района комбайнераша.

«Шалинский» совхозерча Амерсултанов Султана цхьан дийнахьа 12 гектар хьакха езача метте 28 гектар хьокх. Из тха районе меттел, республике а лакха хьокхам ба. Из бахьана долуш, Амерханов 1976 шера 7 июле «Грозненский рабочий» яхачу газета сийлан Доска тIа яьккхна. Укх шера ялаташ чуэцачу ...

Комбайнераша ялаташ чуэцача толаме болх бара мел эша хьалаш вIаштIехьдаьхад: дIайха даа хIама, душевойши; хан-ханнахьа арахец «молнеши» къахьегама листокаш яхье Котваьннача комбайнерaи водителаи, оттаьча условешка хьежжа, карара кара тела вымпели ахчаи премии лу.

Укх шера хьалхарча 6 бетта тIехдика толамаш даьхад «Кавказ» яхача котамий фабрика коллективо а. Пачхьалкхенга планагIа дохка лаьрхIа хиннача 1700 эзар фуа меттел 3150 эзар фуъ дехкад, план 185,3 процент кхоачаш а еш, е дIадахача шера декхарашца нийсдича 300 процент, дулх — 200 центнера меттел 650 центнер.

Къахьегам лорабара, кхерамзлен техника, социалистически яхь дегIайоалаяра дешаш ден профсоюза райкомо ФЗМК-ай а тIехьажама кIел латт.

С. ШАХУИРИЕВА,
профсоюза райкома председатель.

МОЛДАВСКИ ССР. Республика комсаш лелаеча боахамашта юкъе хьалха латтачарех йолча Оргеевски районa «Романешты» яхача совхоза-завода хIара шера цаIи ахи миллион сомага кхоачаш пайда бу. Цо йиш хулийт механизаци автоматизаци производстве шерра юкъеккхаьа, социальни - бытови проблемаш толамца чакхъяха.

«Романешты» яхача совхозе - заводе наха чубаха хьалдеш латтача дуккха этажаш йолча цIеноех массехк керда улица хьахиннай. Наха чубаха цIенош, социальни - культурни учрежденеши хьалъю.

Совхоза - завода центре хьалъьый керттера административни корпус, культура цIа, школа, быта цIа, «Шташица» («Знание») яха книжкаш дохка тика, массехк кхачани промышленни товараш дохка тикаш, столови, кафе. ТIехь-тIа йоагIача хана юрта центр, шийн йистошца цхьана, цхьа ансамбль хургья.

СУРТА ТIА: «Романешты» яхача совхоза - завода керттерча усадьба центр.

Б. КАПНИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

КВАРТИРАШКА БАХАРИЙ БУНТ

Гамбурге хьехаш йолча туристски проспекташа теркал ца еш йисаш Эппендорфа — города къаьнарча центральни даькъа районех цхьанне кварталаш. Полицена кIезига хьовзамаш ца деш йолча, шийн бIехача моттигашца тIайгIаве цIи хеза Реепербан гIоръяларах шеко ца хилийта дагахьа Эппендорф туристий безам тIагIоргболаш е гIерт Гамбургски магистрат. ДогIа дийлхачул тIехьагIа хьалтIадувла жIале нускалаш санна дукха укхаза хьахулаш йолча мюзик-холлашкеи кабарешкеи дунеи массе миIнигера гIад а бахе боагIа шоай говзал гойта цIи хеза иллиалархойи артисташи, джазови капеллаш а халхарий ансамблаш а.

Теркалъергйолаш Эппендорфе хьалйийтта йоахкача афишашеи плакаташеи бIаргаш чоалдоах, цудухьа нагахьча сато теркалъьяц дукха ха йоацаш цIеной оагIошца, тумбаш тIа, карташца хьалйийтта йоахка кIезиг-дукха шоай тайпара объявленеш: «Хайнц Руппертa, спекулянта, цIеной даь, совдегархочун дош лувцаш общественни трибунала заседани хул коммерчески школе. Бокъонаш телхаср ваха моттиги цун аматаши массанена а довзаш да». Цу гIулакхах ца кхеташ болча наха хеталала тарлора, из шийн аргIанна дагалаьца хIама да аьнна. Цхьабакъда цу сарахьа коммерчески школа актови вале гулбенна хиннача Эппендорфа дуккхача цIеношка бахача наха бегаш бацар из: дуккха ха хьалхагIа денз цIеной даьца Руппертaца цар латта къовсам дIахорча цар вахара дош а хиниа дIаэттадар.

Дуккха ха хьалхагIа денз укхаза бахарашкара цIаийкхача кIезига бар Эппендорф туристий безам тIаувзаш хинна ца Iеш, квартираш лийцараштеи цIеной даьштеи юкъе чуIеча моттигашца дувзаленна лира тIом латтача районех цаI хилар а Бокъонца болча классови къовсама белгалонаш гойтача малхбузенгермански городашта шийн тайпара долча социальни довний из тайпа шийн истори долаши хьалхагIе а духтIавакха везаши да.

ФРГ-е квартирех телача маьха боарам керттерча даькъе «паргIатача рынка» законаша белгалбеш хилар тоъал дика ховш да. КIезигагIа ховш да городашкара нах чуIа квартираш малхбузен - германски законодательствага диллача шин тайпанна екъалулга — «Iаьржен» «кIайн», укхазарча меттала царех ма-аллара. «Iаьржача кварталашка-м» цIеной да, квартирех тергбола мах ше оттабеш хилча, административни порядкагIа оттабаьчна боарамга хьежжа хила а веза; цхьабакъда «кIайча кварталашка» квартира мах духхьал хоатташи оалаши оттабеш ба, хIаьта алхха из лакхабаккха йиш йоацаш дола доазув да квартирий тайпаех а мах «цу районе юкъерча боарамал лакхагIа оттабе бокъо ца луш йола» правило. Гамбурге «кIайча файонах» лоархIаш йолча Эппендорферча вIаьхийча цIеной «боарама» оттадаь из доазув цIаккха а новкъа хиннадац, хIана аьлча цун цхьане доалахьа да укхаза... 53 цIа. Руппертa, моттигерча ХДС члена, юкъ-юкъе Эппендорфски улицашкара къаьна цIенош ийлаьд. Квартирашка чухувшабаьб цо кIезига торо йола къахьега нах, хIаьта пенсионераш, студенташ, шхьаь биса кхалнях — лоаца аьлча, Гамбурге керда хьалдаьча даьсса латтача аппартаменташ а йолаш долча, болхлочун бетта алапел дуккха а дуккхагIа мах боаккхача цIеношка чуховшилга вIалла дагадоха а хьацтта доацаш мел бола нах. Руппертa доалахьарча цIеношка бахача наха атта дацар, бакъдар аьлча, тIом хьале хьалхагIа хиннача цIеношкарча, дуккхагIча даькъе ванна йоацаши лоамена гонахьа мел бахарий юкъа туалет йолаши хиннача квартирех мах таккхара бетта 200—300 марка — алапех нийсса ах хIана дац аьнна — вIашагIтоха дезар. Цхьабакъда кхы де хIама долаш дацар гIулакх. Шоаш йоаккхаргйола ха яьккха даьнна «кIайча Эппендорфера» цIенош хIанз а тIехьа чуIеча цIеноех ахаш гаргга да. Вож юхедисараш сийлехьа особнякаш е керда гIирсаш да «цIенагIа барашта лаьрхIа» дуккха цIенош доалха квартираш а йолаш.

Иштта из лелаш дуккха шераш даьннал — къаьнарча цIеношкара квартираш дIатехлар хIанзчул тIехьагIа шийна гIойле йолаш дац аьнна Руппертa цхьан дийнахьа дагалоххалца. ГIулакх миштал аьлча, 50—60-ча шерашка бума хана йоккхийча фирмаша эггара хьалха хIанзарчар тайпара, йоккхий, безача маьха квартираш а йолаш лола цIенош хьалдарга дохийтар ахча, тешаме пайда баккха дагахьа. Уж квартираш лувша нах хIанз корабагIан, цхьабакъда йоккхийча городашка тIа-тIа дукхагIа эшаш хул административни зданеш. Гамбурге е Франкфуртa юккъерча цIенош хьалдалла йолча участкех Iалаьмате дукха ахча тел концернай правленеша. Цудухьа цIеной дас Руппертa лаьрхIад шоашка дIабаха мах моцагIе а юхаметтаотабаь даьннача шийн цIеношка баха нах чура аракховса, цIенош шоаш «мурдениаргаш» а лаьрхIа хьеккха дIадаха, тIаккха лаьттан участкаш йохка.

ЛаьрхIа дIаволавелар цIеной да: вешта а тишдевна доля шийн цIенош дохаде волавеннав из. ЗаконагIа ма-доаггIара хьалхагIа тоадаь а хиннадац уж Руппертa. ХIанз кулгашдуларгаш, унитазаш кагъеш, проводка тедаш, кхы водараш деш йоахкача «ремонтни» бригадашта бе шортта болх бенниаб цо. Цхьа хIама дар Руппертa эшаш хиннар: цаI хинна ца Iеш цун шийн «оагIув» болаш городской гIишлон надзоро нах чубаха мегаргдоацаш а кхыметтел кхераме а хиларах шийн цIенош дIадаха доагIаш да аьнна соцам бар.

Цул тIехьагIа кхы сатохадениалац цун квартирашка бахарашта. Юкъарча собране лаьрхIад цар хIаране ши-шийн лоIамагIа дIачутелача ахчан юкъара касса а йолаш чуIерий комитет вIашагIйолла. ЧуIерех болча массехк студента-юриста тIадиллад саг кхетаргвоаца ФРГ-ерча цIеча цIеной законодательства параграфаш къаастаелга а чуIерий цIерагIа цIеной да суде лулга а. Цхьабакъда, массанена хетачох, эггара хьалха, Эппендорфе леладеча законагIа доацача хIамашта общественноста уйла тIаерзае йоагIар. Цу гIулакха лаьрхIача мероприятеех цаI лакхе йийца коммерчески школера трибунал яр.

Дага а доацаш яьча духьаленна тIаIоттавелар цIеной да. Массехк иок яьйир цунна духьала студенташа-юристаша. Юкхера а, из деррига истори кепайоазон тIа даьлар: «Штерн» яхача кIиранна цкъазза арадувлача цIи хезача журнало дукха ха йоаццаш кепатеха араяьккхар цIеной даь бIехача киловзалех йола репортаж.

«Шийн квартирашка бахарий бунт южас» вIаштIехьдаланзар Руппертa. Са лакс кхоачадаь болча цига чуIерий цхьан юкъа мукъагIа сакхетам чу воллаве вIаштIехьдала а мег хьаьрзаьнна делеци спекулянти. Цхьабакъда цо хIаьта а детша корта хувцаш: ФРГ-ера кIезига торо йолаш бола къахьегамхой шоаш ма-барра вIаьхийча цIеной даьх тийша ба.

Н. ПОРТУГАЛОВ,
АПН соб. корр.

Бонн.

ЛОНДОН. Трафальгарски майдан тIа дуккхача наха дакъа а лоацаш митинг хилар. Кипра суверенни бокъонаш лархIар, кортамукъале ялар дIадийхар цун доакъашхоша. Митинге къамаьл даьча ораторашa империалистически мехкаша Средиземноморье лелаю политика харц а еш, НАТО Кипрах шийн плацдарм е гIерт аьнна белгалдаьккхар.

Англе Кипра халкъа мутIахьа хилара дIадихьача кIирагIа хилар митинг, из дIайихьараш мехка общественни политически организацеш яр, Великобритане Компарти юкъе а йолаш.

СУРТА ТIА: Трафальгарски майдан тIара митинг.

А. ШАЛЬНЕВА сурт,
ТАСС фотохроника.

ХАЛА КХЕЛ

ЦIаьхха морхашта юкъера арайиккхача маьлха зIанараша сийрдадаьккхар гонахьа мел дола хIама. ХIаьтта дийлхача догIан тIадамаш бIарг тIа ца отташ лепар гаьний гIанаш тIа, кIезиг-дукха а кIоагилг боаллаш йолча моттиге латтар, дика цIендаьча кизга чу санна Iочухьежача сурт мадарра бIаргаго йиш йолаш дола хьеIа догIан Iамилгаш.

Массазза иштта хургдолаш санна хетар: сийрда хьежа малх, къега догIан тIадамаш, хьеIа Iамилгаш...

Бакъда из иштта хилац: Iаьржача морхаша къайлабоаккх сийрда хьежаш бола малх, бос бов къегача тIадамий, ког чулайзача колл а хиле дIаотт хьеIа хинна догIан Iамилгаш.

Уж иштта массазза а къаьга хилийта деза. Бакъда хIанз цу хIаман уйла е езий хацар Гайсанова Зинайна, цун ерригa уйлаш, низ, хьинар дар ше кулгалдеча звенон хьашташ кхоачашдара тIадерзадаь.

Фу хургда укх тайпарча суртал хозагIа: бIарг ма-кхоачча дала шекара свеклай кхаш, тай теха ниисбича санна ба цар хIара мутIа, оасарах цхьа мергIилг дац дIа-юха хьежача, хIаьта цу тIа низ, хьинар ца кхолеш къахьегаш бар Зинай звеноцара мехкарий, хьахозар цар дог гIоздоаккхаш дола белар, цар шоайла беш бола, алхха мехкараша мара ца кхетабу бегаш.

Иштта дIаболабелар Гайсанова Зинай вахара никъ, из дао 1967 шера.

МассагIа хувцамаш хиннал цул тIехьагIа, хIаьта цу хана Зинайца болх беш хинна мехкарий а хIанз шоай дезалаш а болаш бахаш ба кхыча юрташка. Бакъда хIана а из ха дагаехача цкъарчоа елар доал Зинай юхь тIа, тIаккха бIаргашка диза хий кхохк.

— Зина, Зина, — яхаш гаьнара хьаккхайк Радимхан, — дIахьажал из дIа-а воагIар малав...?

— Хацар даьра из малав-м, массагIа лел укхаза, — юха а шортига свеклай лард толха ца е гIерташ из лора а еш, цунна юхера кагий оасар дIадаккха отт из.

Иоакъап, вела а велаш, воатIа: цунна хов Зина хьалхагIа хьайнстхила дего ютаргйоацилга.

Тамаш а яц, цунна йиш яц зехьа ха йоае, ше тIанйца социалистически декхараш хаиннахьеи тIехдикеи кхоачашде деза цун-м.

Иоакъапа ховра цун из вIаштIехьдарпдолга, хIана аьлча шийн декхарех из массазза а лоархIайора. Цхьаьнца — шиниша йоагIаш хьагулбелар мехкарий а, хIаьта мичара боагIа ца ховш гучабаьлар пандар а. Зинайла дикагIа хьан локкаргба из?!

КIеззига сакъердаш а баьгIе дIа-са къаст мехкарий а, хIаьта ше дена гIулакх дIаала дагахьа Иоакъап а гIотт...

— Зина... со арме вода... хьежаргйий хьо?

— Хьаштлале итт шера а... — жоп лу Зинас.

Уйлашта вIалла мукъа ха йитац цо, ше мел йоаккха ха балха йоакх, хIаьта малх чубизачул тIехьагIа, чуеча нанна новкъостал де гIерташ хулар, хIана аьлча, къона къаялланца из кхоабаш яьгIаяр из.

Зинайх из берах йолаш вахар цун мар Башир тIем тIа, дукха ха ялале акхар тхов кIала бера Iаьржа ботт: «Де доацаш вайнав».

Дукха ха яьннай цу хана денз, бакъда дего хьатIаэцацар из ваш аьлча, хеталора, хIанз-хIанз корах хIама а теха, хьачувargва-кх из, аьнна.

КIезига хий денадацар Зинай бIаргах а шийна вовзаш воаца да дагаевхача, из хьагардай болча шийн цийсархоех. Бакъда хIанз из кIеззига дIадужадаьдар Зинай дега чу сомабаьннача боккхача безамо. Нанна ховра из Иоакъапага хьежаш йолга, шийн дагахьа ловца боаккхар цо йоIа: «Дала ираз долаш йойла хьо мукъагIа...»

ХIаьта Зинас са ца лоIаш болх бора, геттара тоаенна дIаэттаяр оасарах цIенъяь чуэца мара ца езаш йола шекара свеклаш.

Зинас шийн дагахьа йоахар: «Иоакъап, хьона а, хьа новкъосташта а лаьрхIа доах хьона аз е къахьегама толамаш, сагота ма-хила хьо, со хьежаргья хьона?..»

Цу ханарча районни газеташ тIа каст-каста го йиш яр Гайсанова Зинай цIи — из массазза хьалхалаттарашца яр.

Дага а доацаш ерзайир хьалха сийрда хьийжача малхо шийн Iаьржа Iаькъа Зинайгахьа. Хьалха маьлха зIанарашта кIал къийга тIадамаш баьддийрзар, хIаьта догIан тIадамаш а бIеха дог долча сагo ког чу а лайза колд хинна дIаэттар...

Дукха хьийжаяр Зина Иоакъапага, бакъда хьалха хинна йоахали безами бацар царна юкъе хIана, из Зинас кхетадир ше цунга яха дукха ха ялале. Геттара бийса тIехьаяхача мара вагIацар из чу, хIаьта чувеча йистхилар дацар, тIехь-тIехьагIа вIалла чу ца аха ваьлар. ...Велхар зIамига Дауд, хIаьта цунца Зина а елхар, селла шийн кхел къиза хиларах.

Цкъа цхьан сарахьа нанас саг вайтар, из могаш яцар. Бакъда цу сарахьа нана йолча кхача вIаштIехьдаланзар цун, хIаьта IуIрийна из дIахкаьчача, цхьа-ши дош мара алаизар цунга нанас: «КIаьнках ма къасталах...». ДIаяьлар цун дунен чу хинна дегагIоз — нана.

Iаьржача кхело кIалйинхьар Зина, бакъда ше волга хьахайташ вар нагтахьа велхар доалаш вола Дауд. «Иштта яьгIа ягийй-геш со», яхаш уйла йора Зинас. Цунна дагаухар нанас шийга аьнар: «КIаьнкаx ма къасталахь...».

Цхьаккха хIама алаизар цо Иоакъапага. Дауд юзргIа юкъе а хьоарчаваь яхар из Назранерча районо, цигара из хьожайир 6 бетта йолча торгови курсашка. ХIара Iур-Iура гора Яндарерча наха мархIа хьоарчадаь зIамига бер а долаш, лохоча дегIара, Iаьржа бIаргаши кера корта болаш йола кхалсат рейсови автобуса тIа йоалаш.

Курсаш яьха яьлча школьни буфете бэлха отт Зина, тIаккха шийна къаьстта яа хIама йохка тика лу цунга.

Болх дика барах дуккхазза а белгалъяьхай из, совгIаташ тийннад.

ХIанз Дауд а воккха хиннав, из деша ух. Хоза бах Зинай Дауди, хIаьта Иоакъапа а шийн дезал ба.

...Зинай бе доалл письмо, бIаргех Iолегача хи тIадамаша доаадеш латт из. Цу тIа яздаьд: «Яндарерча юкъерча школа лерйоахараша хьа да, Гайсанов Асе Башир, лохаш лайтача каьхата оаха лу из дIавелла воаллача моттига адрес, из гIаьрахошца — фашисташца майра латаш веннав...

Москва. ТIема архив».

Дукха ха ялале цун каш лохаш болча лерйоахарашкара доагIа каьхат, цар из ех даь каниах бIаргтоха.

Цунна цIаьхха дагайох нана, ма-хоза хетаргдар цунна из иштта веннилга дIаховре, юха а хий отт цун бIаргашка, бакъда хIанз уж да сийрда тIадамаш, юха а сийрда хьожаргба малх, къагаргда догIан тIадамаш, хьаIаргда Iамилгаш, из иштта хила деза, хIана аьлча зIамигача Дауда шийга деша мича гIоргва хьо воккха хилча, аьнна хаттар дича жоп лу: «Юридически».

— ХIана?

— Мама из елхийта...

Ф. ХАМХОЕВА.

ВАЙНАЬХА ЗАКАВКАЗЬЕЦАРА БУВЗАМАШ

ИСТОРЕ ТIАРА

Нохч-ГIалгIайчен Закавказья халкъашцара торгови бувзамаш хила а хиннад, дегIа а ихад дуккхача бIаьшерашка. XVIII бIаьшере аханел тIехъяьнначул тIехьагIа денз, Дарьяла чIоже никъ биллачул тIехьагIа, Нахичеванерчеи Тифлисерчеи купецаша торгови бувзамаш товс Къилбаседа Кавказа халкъашца, нохчашеи гIалгIашеи а товсаш. Малхбоалеи Грузе «йоккха торг отт лоамарча... лоалахошца» аьнна С. Д. Бурнашева баь хоам XVIII бIаьшере 80-ча шерашка хинна ба!

«Кавказа края сурт» яхача, 1834 шера С-Петербурге арадаьннача шийн книжка тIа П. Зубова яздаьд: «Гуржий купецаша, тайп-тайпара метташ а Iомадеш, эггара гаьнагIарча чIожашка кхоач, пайда боалаш базар а ю». 1872 шера арадаьннача «Кавказа лоамароех йолча сведеней сборника тIа» араяьннача шийн статья тIа У. Лаудаева белгалдаьккхад «ХIанз а долаш долча гIашлой тайп-тайпарча наькъашка гIолла нохчашца бувзамаш хиннад Закавказья купеций», яхаш.

Йоккхий стационарни торгови центраш (Моздок, Кизляр, кхыяраш) хьаеллар бахьан долаш Закавказьецеи Центральни Россецеи дола Нохч-ГIалгIайчен торгово-экономически бувзамаш шердалара гIо дир. Уж шердалара новкъостал дир Закавказьера Тийркаца ядача городашка баха баьхкача гуржашеи эрмалошеи.

Йоккха торгови центр а хинна дIаэттачул тIехьагIа, Кизляро Закавказья Къилбаседа Кавказ бийзай Центральни Россе промышленни торговни городашца.

1975 шера Грозне арадаьннача «ДоттагIал хьахилара бахьанаш» яхача шийн книжка тIа Н. П. Грицепкос йоах XIX бIаьшере долалуш Кавказски лингетIа хиннача ерригача торговлех Кизлярага кхоачаш хиннад 90 процент, вешта аьлча 600 эзар сома торговли.

Кизлярерча ярмарашка боагIар ерригa Къилбаседа Кавказера лоамарой. Кизлярерча карантинни заставе гIолла дукха товараш кхухьар Центральни Россе Нижегородскойи кхычеи ярмаркашкара Закавказьера а.

Масала, 1867 шера Закавказьера Кизляре гIолла Россе дихьар 78536 сома маьха товараш. ХIаьта Россера Кизляре гIолла Закавказье цу шера дихьар 295719 сома маьха товараш.

Кизлярерчеи Моздокерчеи заставашка гIолла шоаш кхухьа товараш Закавказьерча купецаша дохкар лоамарошка е Центральни Россеи Закавказьен дика дIаэцаргдолча цар товарашцеи продукташцеи хувцар.

1854 шера лоамароша Моздокерча заставе дохка дихьар 2615 сом мах бола ялат, йол, тийда хьу, чокхеш, маша, кхьакхий, истара нахьараш, пезгаш, цогалеи пхьагалеи цIокий, кхыдараш. ХIаьта шоаш ийцар 6734 сома мах бола хьадаь барзкъаш, тIоаргацаш, кIадаш, ингале пхьегIаш, корий рамаш, кхыяраш.

Закавказьецарчеи кхыча халкъашцарчеи экономически бувзамаша лоамарой вахара юкъе кхухьар керда беркате хIамаш. Иштта лоамарой вахаре гучадаьлар тIоаргацаш, кизгаш ингалеи пхьегIаш, корий рамаш, кизга, кхыдараш.

Цу ярмаркe Мохьмада - Юртарча нохчаша духхьала каьхат ийцар 450 сомах.

Лоамароша еча базарах цхьан сома лаьрхIа ах сом пайда боалар Закавказьерча купецашта.

Мануфактурни товараша хийца лоамарошкара ийца продукташи кхыйола хIамаши кхолханаца мах боаккхаш юхайохкар цар Центральни Россеи Закавказьеи ярмаркашка.

Шоашта боккха пайда боаландаь Закавказьера купецаш гIертар лоамарошцара базар ерригa шоай караерзае.

Базара арабоал Нохч-ГIалгIайчен базархой а. XIX бIаьшере доладеннача хана нохчехи гIалгIаехи болча купецашта инарала Ермолова приказагIа билеташ телар «Тифлисе баха» 1851 шера арадаьннача «Кавказски сборника тIа» доаладаьча документаша деча тешалах XIX бIаьшерен 50 шера К. Самойлова яздаьд: «Нохчий маьршача юрташка ба хозача товарашца базар яра уж ийде... кхыметтел Тифлисе уха нах а», яхаш.

Закавказьерча купецаша еча базара юкъе лоархIаме моттиг дIалоацар хьайбаша, ялато, лоамарой кустарни промышленноста продукце.

Хьайбаш леладеча нохчашеи гIалгIашеи Георгиевска, Владикавказа, Кизляра бахархошка дохка хьайбаш кхувлар. Масала, Кизлярерча ярмарке 1866 шера лоамароша дехкар 6500 сома маьха доахан, говраш, жа.

Эхьа а ахьанза а дола ялат кхухьар лоалахарча Дагестане, Закавказье, доазол дехьа а. И. А Вроцке беча хоамагIа XIX бIаьшере аханел тIехъяьннача хана дагестанцаша Шаьлареа Урус-Мартанереи дIаккхухьар «...итташ эзараш вордаш етта ялат... царех цхьабараша из ийдора Петровске персидски правительства агенташка юхадоха, вокхар ийдора шоашта цIагIа дохка».

Кустарни промышленноста продукцена юкъе Закавказьерча купецаша чIоаггIа хоаттар нохчий тIаккхувлаю ферташ. О. В. Маркграфа яздаьд: «Эрмалошеи гуржашеи уж ийдора басар а далехь тоаяь а ялалехь, эцархошта ма-эшшара кийчъергйолаш. Къилбаседа Кавказа кустарни промышленность яйза волча П. Острякова а яздаьд: «...ерригa а ферташ фертах яь хIамаши дика дIайийора эрмалоша. Шера Нохчечене 73300 сома маьха 7400 ферта йора О. В. Маркграфа яхачох «нохчий ферташ юхайохка ийора Iандий купецаша а.

Цул тIехьагIа Закавказьецара бувзамаш хадданза шер а чIоагIа а лора. Цу гIулакха чIоаггIа накъабаьлар 1894 шера нохчашкахьа билла машинникъ. Машинновкъа гIолла Нохч-ГIалгIайчера дIаккхухьар дукха ялат, мехкдаьтта, хьун материалаш, кхыдараш.

1904 шера машинновкъа гIолла Нохч-ГIалгIайчен Грозненски округера Закавказье дихьар мехкдаьттеи хьун материалаши йоацаш 592 эзар пунт ялат.

Закавказьецара экономически бувзамаш бахьан долаш Нохч-ГIалгIайчене хьахилар хьайбай ялатеи керда тайпаш. Масала, тушински фух дола жа Нохч - ГIалгIайчен климатага дьахар. Къилбаседа Кавказе гуржийи эрмалойи баха ховшарах хьалхебе болабу сорочински ереванский борц (цуга). Эрмалой даьре заводий дашa беш бола болх бахьан долаш Нохч-ГIалгIайчене леладе доладу саллараш.

Цу доаладаьча масалаша хьахьокх Нохч-ГIалгIайчен Закавказьецара традиционни бувзамаш, чIоагIдаляри дегIадаккари.

«Цхьан наццахьалкхене тайп-тайпара къамаш дахача хана уж вIаши дувз экономически, правови, бытови хьакъехьарча миллионаши миллиардаши долча мазаша» яьхад В. И. Ленина.

Закавказья халкъаша, къаьстта шоай эггара гаргагIарча лоалахошца — гуржашца гIулакхаш леладарах нохчий гIалгIайи боахама а культурни а вахара, аьттув балийтар.

Товарно - ахчан гIулакхаш юкъедоларо йохайир лоамарой боахам чуберзабаь хинна карт, из бийзар кхыча халкъий боахамашца, Нохч - ГIалгIайчене хьахилийтар шийна чура рынок.

Г. ГАНТЕМИРОВА.

ФЕ ХИЛА

Массал — водитела доттагIа а моастагIа а. Из бакъдолга дуккхача водителашта ховш да, хIаьта а цо кIезига кхетам лу царна. Царех дуккха бараш массаза а бицлу, массал — из сухал хинна ца Iеш, цIенхаштсухал хинна ца Iеш... Цхьа бата кхерам а хилара. Цхьа бахьан а хаоцахьа ваьлча е машин технически вIаштIехьа йоацаш хилча, водитела терко ца йича е гIалат далийтача луцa йича е гIалат далийтача дуккха ца хьелюш хул зулам. Цудухьа тIехьъяьккха сиха машин хеххарах бежаза валийта мегаргвац.

ДIаийлаел оаш оашош. ИоагIачул шозза сихагIа лаьллача, нагахьа санна авари хилча, тIакхетара низ 2-зза а ца хулаш 4-зза боккхагIа хургба, хIаьта 3-зза сихагIа лаьллача, тIакхетара низ 9-зза боккхагIа хургба: Масала, сахьата 30 километр сиха йода автомобиль тIаккхетара низ цхьа этаж йолча цIеной тхов тIара чукхетара ниисса хургба, хIаьта 60 километр сиха йодаш тIакхийтача 5-ча этажа тIара чукхийттар морг хургья автомашин, 120 километр сиха йодаш хуле (хIаьта мегийташ еце а машин нийтал масса лаллара тIера хул «Жигулеш» лехкараш), машинаш вIашкаккхетара низ 20-зза вIаштIардаьча цIенош тIара чуккхетара ниисса хургба. Из къаьстта чIоагIа дег чу лоаттаде деза цхьаккха хьисап а доацаш машинаш сов сиха лелаеча водителашa.

Масала, машин сиха лелаярах зулам дала хайра шийна цунах бала хиннача Братское яхача юрта вахача мотоциклиста А. Ахпоевна. Малар мелла а волаш мотоцикл лаьлла водача цо сов из сих а яь тIакIалтIаккхессай. Мотоциклист хьисап доацаш хиларах, наькъагIа лелара правилаш толхаярах тIехьашка ваьгIа пассажир вийнав.

Цул цхьа ди хьалхагIа Пхьилекъонгий - Юрта наькъа тIа хатар даьд Ю. Дударова. Лакхе вийцар а санна, е гIайгIа - мотоциклист а хиннав къаракъ мейна а волаш, номераши водительски документаши доацаш мотоцикл лаьлла волаш Иштта водаш IогаьнавьИнача гIолла сов сихъенца мотоцикл, юхакъовла ца а могаш, тIакIалтIанйккхай.

ЧIоагIа лозаваь мотоциклист Сунженски районни больнице вихьав.

ТIехьъяьккха сиха «Жигулий» лаьлла воагIача Э. Забраиловa Урус - Мартанерча ворхI шу даьннача кIаьнка У. Жапаровна тIатехай машин. ХIанз суда хьалхашка жоп дала дезаргда водитела.

Укх тIеххьарча хана авареш дуккхагIа ю трактористашa. Цун бахьан фуд аьлча, эггара хьалха из да, юрта боахаме болх беча механизаторащтеи водителаштеи юкъе профилактически болх эсала беш хилар. Тайп-тайпара авареш яьй трактористаша «Экажевский» совхозерча Х. Евлоева, юрта боахама механизаци яра управленерча Ю. Ющенкос, Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозерча Н. Дутиева, дуккхача кхычар.

ДIадахача кIирагIа Нохч-ГIалгIайчен наькъашка 48 авари яьй 4 саг ве а вувш, 26 сага човнаш а еш.

Нохч - ГIалгIай АССР МВД ГАИ.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

10 август

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «Болхло хила безам ба» Берий художественни самодеятельноста концерт. 10.00 — «ЗIамига сакъердам» яха телевизионни спектакль. 11.00 — Украински ССР халкъа артиста Н. Огренича концерт. 14.10 — Документальни фильмай концерт. 15.15 — Хоамаш. 15.45 — «Коллектива дIаоттар» яха телевизионни очерк. 16.15 — Берашта. «Сакъердамера истори» яха телевизионни художественни фильм. 17.30 — Къонабарий спартакиада. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «ЗIамига концерт». Берашта телевизионни музыкальни фильм. 18.35 — «Вахара социалистически сибати халкъа вахар» хьали». Передаче даькъалоац СССР педагогически Iилмай Академе президента В. Н. Столетова. Передача дIахьу политически обозревателa Л. А. Вознесенске. 19.35 — Духхьашха экране. «Приваловски миллионаш» яха художественни фильм (1-гIа сери). 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Хьадийлаш, мехкарий» Юкъара кхача кийчбеча болх беча къонача болхлой — кхалнаьха конкурс. Передача чакхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кинопрограмма. 18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттал) 18.50—Дунен халкъашта юкъера обозреи (гIалгIай меттала). 19.05 — Киножурнал. 19.15— «Идеологически балха практикера». КПСС Грозненски райкома секретара Т. М. Мадагова беседа (нохчий меттала). 19.50 — Шоана, бераш. 20.10 — Фильм-концерт. 20.15 — Кхай тIарча стане агитбригада. Сунженски район. 20.45 — Хоамаш, реклама.

11 август

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — Къонабарий спартакиада. 10.00 — «Приваловски миллионаш» яха художественни фильм. (1-гIа сери). 11.20 — Концерт «Серенада» ДIалокх Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои чрсий халкъа инструментий Академически оркестро. 14.15 — «Со цаI я шох». Телевизионни документальни фильм. 15.15 — Композитор Бетховен. 1-ра передача. 15.45 — «Москвица юххера вIашагIкхетараш» Московски областа Ногински района социалистически яхье хьалхалаттарий сайре. 17.15 — «ЦаI массанена а массава а цхьаннена хьалхара» Ленинградера передача. 18.00 — Кердадараш. 18.15 —«Юрта серлалаш». Социалистически яхьа дневник. 18.45 — «24 сахьат» Информационни выпуск. 19.00 — «Котлон» полевая почта. Передача дIахьу Советски Союза Турпала В. В. Карпова. 19.30 «Спортлото» тираж. 19.40 — Духхьашха экране. «Приваловски миллионаш» (2-гIа сери). 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Тха адрес — Советски Союз». 22.30 — Телевизионни документальни фильм. Из чакхдаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кинопрограмма. 18.30 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.50 — Балтболча дезале. Швейно-ткацки объединене коллективе (гIалгIай меттала). 19.10 — Киножурнал. 19.20 — Коммунисташ хьалха латт. «Шалинский» совхоза къахьегамхой болча (нохчий меттала). 19.50 — «Шоана, бераш». 20.10 — Пятилетка балха никъ». Передача. 20.40— РСФСР автономни республикай денош, Башкирски АССР. Документальни фильм «Башкире цхьа ди».

ХАОТТАМ

Тахан республике гIолла хувцалуш морхаш а йолаш йоацаш а йолаш Малхбузехьара секунде 3—7 метр сиха мух а хьеккхаш, фегара температура республике гIолла 29—34 градуси Грозне — 32—34 градуси йIовхал йолаш хила тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш цхьайолча моттигашка лаьгIо догIа а делхаш, фегара температура буйсанна 17—22 градуси дийнахьа 37—32 градуси йIовхал йолаш хила тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарей культурай отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского 92.

Заказ № 5826.